

ELS NENS D'ÀUSTRIA

Els infants acollits a Olot després de les dues guerres mundials

WAGGON Nr. H Gerona LISTEN Nr. 1810

CARITAS ERZDIOZESE WIEN
KINDER- UND JUGENDHILFE
WIEN IX, WAHRINGERGÜRTEL 104

Vor- und Zuname des Kindes: SCH. INDEL
ARNOLD

Geburtsdatum: 26.5.40

Adresse des Kindes: NR. NEUSTADT NIESELG. 28

Name der Pflegeeltern:
(Name des Heimes)

Adresse der Pflegeeltern:
(Adresse des Heimes)

Land:

Andrea Jiménez Farrés

2n de Batxillerat B

Tutora: Teresa Danés Roca

29 d'octubre 2010

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ	1
2. PRIMER BLOC	3
2.1 Conseqüències de la Primera Guerra Mundial per Àustria	4
2.2 Creació del projecte i procedència dels nens acollits	6
2.3 Països acollidors	8
2.4 L'arribada dels nens a Espanya i la rebuda que se'ls dispensa	9
2.5 Organismes patrocinadors del projecte	11
2.6 Famílies acollidores. La vida dels nens a Olot	13
2.7 Quan i com els infants tornen a Àustria	15
2.8 Valoració que es fa de l'estada dels nens austríacs	16
2.9 Què ha quedat de la seva estada	17
3. SEGON BLOC	18
3.1 Conseqüències de la Segona Guerra Mundial per Àustria	19
3.2 Creació del projecte i procedència dels nens acollits	21
3.3 Països acollidors	23
3.4 L'arribada dels nens a Espanya i la rebuda que se'ls dispensa	25
3.5 Organismes patrocinadors del projecte	28
3.6 Famílies acollidores. La vida dels nens a Olot	29
3.7 Quan i com els infants tornen a Àustria	30
3.8 Valoració que es fa de l'estada dels nens austríacs	32
3.9 Què ha quedat de la seva estada	33
4. CONCLUSIONS	35
5. OPINIÓ PERSONAL	37
6. AGRAÏMENTS	39
7. FONTS I BIBLIOGRAFIA	41
7.1 Fonts	41
7.2 Bibliografia	41

1.- INTRODUCCIÓ

Abans d'acabar primer de batxillerat vam haver de pensar el tema del treball de recerca que hauríem d'entregar el proper curs, i el que tenia clar era que volia investigar quelcom poc conegut d'àmbit local relacionat amb la Guerra Civil espanyola, ja que la història m'agrada i estic interessada en aquest període, especialment després de fer una assignatura, a quart d'ESO, sobre la memòria històrica. Així doncs, em vaig posar en contacte amb el senyor Antoni Mayans, arxiver de l'Arxiu Municipal d'Olot, perquè m'aconsellés. El senyor Mayans em va comentar que la Guerra Civil era un període sobre el qual ja s'havia treballat força, però que hi havia altres temes poc estudiats i força interessants. Entre aquests, la vinguda a Olot de nens austríacs després de la Primera Guerra Mundial. Aquest tema em va cridar especialment l'atenció i, tot seguit, amb la meva tutora, la professora Teresa Danés, vam comentar l'interès que podia tenir aquest tema i vam decidir tirar endavant el projecte de recerca sobre aquest tema.

En un principi, doncs, l'objectiu es centrava en nens austríacs que, degut a les conseqüències de la Gran Guerra, foren allotjats temporalment a Espanya i més concretament a Olot. Vaig començar a cercar informació a l'arxiu local olotí i a l'hemeroteca digital de la web del Ministeri de Cultura espanyol. En ser webs específiques, Antoni Mayans em va proporcionar l'enllaç. Un cop vaig haver recopilat tota la informació necessària, el pas següent va ser entrevistar testimonis dels fets.

En aquest moment va sorgir un inconvenient important; els descendents de les famílies acollidores no recordaven res sobre els nens que havien vingut, i només vaig poder contactar amb la senyora Matilde Sajovitz, el pare de la qual havia sigut un nen austríac acollit per una família olotina i que no va tornar a Àustria sinó que es va quedar a viure a Olot. La senyora Matilde, però, no em va poder proporcionar altres fonts per seguir investigant. A més, tampoc havia trobat massa informació a través dels diaris de l'època, ni a nivell local ni a nivell nacional, ja que les notícies eren escasses i les poques que havia trobat eren força repetitives.

Analitzant la situació amb la tutora, vam concloure que la informació que teníem no era suficient per un treball de recerca i vam decidir ampliar el treball buscant informació dels nens austríacs (la majoria nenes) que havien vingut a Espanya després de la Segona Guerra Mundial. Aquest tema podia complementar-se perfectament amb el tema escollit inicialment.

Vaig seguir els mateixos passos que havia fet en la primera part del treball: consultar les hemeroteques on-line, l'Arxiu Comarcal i tot seguit vaig començar a buscar i entrevistar testimonis.

En aquest cas va ser relativament fàcil posar-se en contacte amb els diferents testimonis: des de descendents de les famílies que havien acollit infants i que hi havien estat en contacte fins a l'actualitat, passant per amics que havien conegut els nens austríacs i havien mantingut l'amistat al llarg dels anys, fins alguns dels mateixos "nens" que actualment viuen a Àustria però que encara parlen català i castellà.

Els testimonis van proporcionar altres fonts d'informació: llibres, documentals, fotografies i altres persones a les quals podia entrevistar i que també em podien donar més documentació, trobant, així, més fonts directes per poder explorar.

Així, l'objectiu, que en un principi havia estat investigar només l'estada dels nens austríacs després de la Primera Guerra Mundial a Olot, es va modificar fins a adquirir més importància i pes l'estada dels nens austríacs a Olot després de la Segona Guerra Mundial.

El treball està estructurat de la següent manera: un primer bloc que explica l'experiència dels nens austríacs que vingueren a Espanya després de la Gran Guerra dividit en apartats concisos que narren, detalladament, com es dugué a terme el projecte.

El segon bloc narra l'estada dels nens austríacs a Espanya després de la Segona Guerra Mundial. Aquest apartat està dividit de la mateixa manera que en el primer bloc.

El treball acaba amb les conclusions. Als annexos s'hi troben recopilades les notícies que han estat extretes de les hemeroteques, així com les entrevistes i les fotografies proporcionades pels testimonis, i altre material documental.

2.-PRIMER BLOC

En aquest primer bloc s'estudia el projecte d'acollir nens austríacs a Olot després de la Primera Guerra Mundial. Per introduir el tema s'explica en quina situació econòmica i social es troba l'Àustria de la postguerra. Tot seguit s'investiga quines són les associacions que promouen el projecte i les condicions per portar-lo a terme. A continuació es treballa a quins països van destinats i el nombre de nens allotjats a Espanya. A partir d'aquest apartat la recerca es comença a centrar en els infants que venen a Espanya: la seva arribada i distribució, per qui són acollits... Al capítol següent es parla de quins organismes duen a terme la campanya propagandística per animar a la població a participar-hi. També s'expliquen les característiques socioeconòmiques dels nens acollits i com són les famílies acollidores. En un altre capítol es narra quan i com els infants tornen al seu país i, tot i seguit, la valoració de l'estada i les crítiques envers el projecte. Finalment, també s'explica què ha quedat de la vinguda d'aquests infants.

En el text s'hi troben cites referents als annexos per a qui vulgui ampliar informació sobre el tema que es tracta.

2.1- Conseqüències de la Primera Guerra Mundial per Àustria

L'Àustria de la postguerra és una Àustria que travessa una greu crisi econòmica, política i d'identitat, ja que no supera haver perdut el seu caràcter imperial el 1918. El Tractat de Pau de St. Germain, que és firmat a Laye el 10 de setembre de 1919 entre les potències aliades i Àustria, estableix el desmembrament de l'antiga monarquia dels Hasburg, l'Imperi austrohongarès. Àustria queda limitada a algunes zones on només es parla alemany. Amb aquest tractat es reconeix la independència d'Hongria i la creació dels nous estats de Txecoslovàquia i Iugoslàvia. També estableix la cessió del Trentino, Tirol del Sud, Trieste, Istria, varies illes de Dalmàcia i el Friuli a Itàlia, Galitzia a Polònia. Hongria cedeix Transilvania, part del Banato i Bucovina a Romania (es concreta al Tractat de Trianon), i el Burgenland a Àustria.

Nacionalització de l'Europa Central (1918-1921). Extret del llibre *Historia de Austria*.

Una clàusula important del Tractat de St. Germain és la prohibició de revisar o revocar la independència d'Àustria, i així impedir la unió política o econòmica amb Alemanya, l'anomenat l'autorització de la Societat de Nacions, ja que un cop s'ha perdut l'Imperi es planteja la unificació que ha

fracassat el 1866 després de la guerra austro-prusiana. Aquest tractat imposa unes condicions molt dures a Àustria i, en termes nacionals, molt injustes. A causa d'aquest tractat, el 12 de novembre de 1918 es funda la República d'Àustria. Dels quasi 10 milions i mig d'austriacs alemanys reclamats pel govern de Viena, només 6 milions i mig estan a l'Àustria alemanya, i 4 milions acaben en estats no alemanys. S'ha de tenir present que durant el 1918-1919, la majoria d'austriacs no volen una república austríaca independent; el que desitgen és passar a formar part d'Alemanya, opció rebutjada categòricament pels francesos. Els principals grups polítics austríacs no tenen interès en crear una identitat austríaca independent, la qual cosa facilita que, especialment la

dreta catòlica conservadora, faci renéixer la idea d'una identitat catòlica de l'Àustria que havia existit durant el segle XVIII diferent de l'Alemanya protestant.

Mentre gran part d'Europa, incloent-hi Àustria, està passant una crisi que ratlla el caos, les autoritats estan preocupades per una possible onada comunista i el malestar dels treballadors arriba a nivells amenaçadors, sobretot per l'interès que desperta la revolució soviètica. Als disturbis de les classes obreres s'hi suma, a més, els ressentiments d'una burgesia desclassada.

D'altra banda, Àustria es troba especialment afectada per la desintegració de l'Imperi austrohongarès ja que les noves fronteres nacionals els priven de les seves línies econòmiques vitals: l'embargament de Txecoslovàquia als subministres de carbó durant l'hivern de 1918 i 1919 és un cop especialment dur. A més, en aquests moments es viu una enorme inflació, el que comporta que molts austríacs només sobrevisquin gràcies a l'ajuda alimentària dels aliats. Aquesta inflació monetària arriba al seu punt màxim a la tardor de 1924. Les polítiques conservadores del govern d'Àustria fan que la crisi de l'atur no se superi i es produeixi un impacte deflacionari sobre la demanda. La lluita de classes entre treballadors i empreses, l'antisemitisme creixent i les tensions ideològiques empitjoren la situació i el resultat de tot aquest caos és l'estancament econòmic: l'economia austríaca no arriba al nivell que havia assolit abans de la guerra fins el 1929, quan hi ha el crac econòmic a Estat Units i comença la depressió. Amb tot, la seva recuperació d'abans del crac és fràgil i més dèbil que la d'Alemanya. El sistema bancari no es recupera plenament, i Àustria segueix depenent pel seu crèdit internacional de la Societat de Nacions.

2.2- Creació del projecte i procedència dels nens acollits

És en aquest context de penúria econòmica quan es comença a pensar en ajudar els nens austríacs, concretament a finals del 1919, i ho fa la secretària de l'organització Save the Children Fund, la senyora Dorothy F. Buxton. És ella qui escriu una carta que apareix publicada a un diari espanyol –*El Imparcial*–, on s'expliquen les misèries que pateixen els nens austríacs. Comenta que a Anglaterra, l'ONG Save the Children, patrocinada pel cardenal Boome, capítol de l'Església Catòlica d' Anglaterra, i per l'arquebisbe de Canterbury entre d'altres (com la senyora de Lloyd George i el dramaturg John Galsworthy) ajuda els nens que passen penúries. Aquesta ONG es posa en contacte amb el Papa per poder cooperar junts, i aquest accepta. Així l'organització administrativa de l'Església s'ofereix per dur a terme la part pràctica del projecte, ja que es considera que perquè aquest tingui èxit s'ha de tenir coneixement de les condicions locals.

La senyora Buxton també cita que hi ha diferents països que ja estan ajudant els nens enviant-los menjar o acollint-los per unes setmanes, i convida a Espanya a participar-hi. També especifica que qui vulgui col·laborar aportant roba, llibres, o altres objectes útils, pot dirigir-se al Centre religiós o nacional més proper, o bé al Comitè de la Creu Roja de Ginebra, que crearà un organisme per gestionar els fons. A partir d'aquí es van publicant notícies on es narra que a Espanya, a mesura que passa el temps, la població s'involucra més en aquest projecte, fins arribar al punt que moltes persones volen acollir nens austríacs a casa seva.

Si bé la idea inicial és de Save the Children Fund, és a través de les parròquies que es realitza la campanya propagandística mitjançant donacions i misses dedicades als nens. També hi participa activament la Creu Roja, que ajuda a organitzar el projecte.

A Viena, des del 1915, hi ha una precarietat alimentària i higiènica preocupant, però durant les últimes setmanes del 1919, la situació empitjora notablement: s'ha de començar a repartir la meitat de l'escassa ració oficial de pa i farina, ja que les reserves municipals s'esgoten i no arriben noves importacions

alimentàries. També s'esgoten els crèdits de les potències aliades per les importacions, així que Viena no té condicions d'adquirir quantitats suficients de farina, mantega i carn de les províncies austríaques o dels estats més propers. Viena, on hi resideix més de la meitat de la població del país, es veu impossibilitada de poder alimentar tota la població urbana i dels barris obrers. Els hospitals també tenen una higiene nefasta, i molts no poden comprar combustible per escalfar les habitacions, provocant, fins i tot, neumonies.

Pel que fa a la població infantil, es considera que només 9 de cada 100 nens tenen una constitució física no malaltissa, i que 67 de 100 estan per sota d'un estat mínim de nutrició. A més, les previsions diuen que el fred hivernal matarà molts nens o farà que emmalalteixin.

2.3- Països acollidors

A Suïssa, a finals de l'any 1919, ja hi ha societats amb l'objectiu d'acollir, per unes setmanes, nens austríacs, alemanys i txecoslovacs. A Suècia també es vol dur a terme el mateix projecte, i per això es funda una única societat que s'encarrega de tot, com a Anglaterra. També són similars els projectes de Dinamarca i Holanda, i a França s'està formant una associació del mateix estil que les anteriors. A Itàlia, el Partit Popular decideix que s'acullin 15.000 nens vienesos, que van a viure, temporalment, a poblacions properes a Roma. Itàlia, durant l'any 1920, és el país que acull més infants austríacs.

Els nens acollits pels EUA, Espanya, Itàlia, Suïssa, Suècia, França, Bèlgica, Dinamarca, Holanda i Anglaterra són catòlics i van a països on la religió que hi impera és el catolicisme, excepte a Anglaterra, ja que les organitzacions que preparen el projecte són catòliques, o sigui que qui acull els nens o fa donacions són de famílies cristianes.

Espanya, durant el 1920 i el 1921, només rep mainada austríaca, la majoria de la ciutat de Graz. Aquests van a moltes poblacions de l'estat espanyol, entre les quals hi ha Saragossa, Madrid, València, Osca, Oviedo i Astúries. A nivell català van a Barcelona, Girona, Sabadell, Terrassa, Santa Coloma de Farners, Armentera, la Bisbal, la Cellera, Vic i Olot, on s'hi allotjaran uns 20 infants.

2.4- L'arribada dels nens a Espanya i la rebuda que se'ls dispensa

Uns 500 nens austríacs d'entre 10 i 14 anys que provenen de famílies de classe mitja, són acollits pel plaç de dos anys a Espanya. Arriben en diverses expedicions entre el 1920 i el 1921: venen en vaixell des de Gènova i es desplacen en tren per Espanya. En teoria, tots saben la llengua internacional de l'època: l'esperanto.

A la fotografia superior hi ha un grup de dones que cuiden els nens durant el trajecte d'anada cap a Espanya i al retrat inferior s'hi observa un grup d'infants austríacs vinguts a Espanya (12/08/1920). Extret del diari *La Acción*.

Per assegurar-ne una bona distribució per tot el país, a mesura que els nens van arribant es van formant comitès de recepció –que són diferents dels d'organització– i que depenen d'un comitè central, el qual es troba a Saragossa i està format per, entre d'altres, el cardenal arquebisbe de Saragossa Juan Soldevila Romero i Emilio Gastón (President per a Espanya de la associació de Juristes Esperantistes). Aquest comitè s'encarrega de distribuir els nens austríacs. També es formen subcomitès a Barcelona, València, Terrassa, Sabadell, Girona (vegeu Annex A, notícia 1920-10-30 –*La Comarca*–), Santa Coloma de Farners, Vic, la Cellera, la Bisbal, Armentera i Osca. Òbviament,

només a les poblacions on hi ha comitès formats es pot acollir nens. A nivell gironí, qui controla l'organització del projecte és el Doctor José Casanovas, juntament amb altres personalitats distingides, que s'han constituït formant una Secció de Girona, de la qual depenen els comitès locals. A Olot també es forma un comitè local, constituït per distingides dames olotines com la senyora Agna Serrat-Calvó de Llosas i la senyora Antonia Torras Aubert. (Vegeu Annex A, notícia 1920-11-06 –*El Deber*–).

La primera expedició de nens austríacs a Espanya està formada per 24 infants de Graz; inicien el viatge amb un vaixell anomenat "Príncep d'Astúries", que ha sofert nombroses avaries durant el trajecte d'anada cap a Itàlia, i per això de Gènova a Barcelona se'ls ha de transportar amb un altre vaixell de la Companyia Transmediterrànea, el qual arriba a Barcelona el 14 de setembre del 1920 (Vegeu Annex A, notícia 1920-10-14 –*Diario de Gerona*–). Les següents expedicions estan formades d'entre 35 i 75 nens. En total se'n duran a terme sis. Un cop els infants arriben són rebuts pel Comitè de Pro nens austríacs, la Societat Esperantista, la Creu Roja i, si s'escau, per l'ambaixador o el Cònsol d'Àustria.

A Olot venen 3 expedicions diferents de nens austríacs, totes a principi de 1921. La primera té problemes per arribar, ja que es troba amb una vaga de ferroviaris, però les altres arriben sense contratemps.

2.5- Organismes patrocinadors del projecte

Perquè el projecte es dugui a terme amb garanties no n'hi ha prou amb que una sèrie d'organismes (la Creu Roja, Save the Children Fund i, sobretot, l'Església) administrin els donatius o els nens als països acollidors, si no que també s'ha de realitzar una campanya propagandística perquè la gent s'animi a participar. És gràcies a totes aquestes activitats i a l'èxit que tenen que a Espanya es comença a plantejar la possibilitat d'acollir nens.

Les activitats efectuades són molt diverses: van des d'un col·legi religiós que constitueix una junta amb els antics alumnes, on s'obre una subscripció per socórrer als nens d'Àustria, passant pel Nadal del 1919, quan s'instal·la, a Madrid, un pessebre en el que s'exposa el Naixement de Jesús, o una obra al teatre Princesa, també a Madrid, on tots els beneficis obtinguts seran destinats als nens austríacs. Però qui més actes realitza és, sens dubte, l'Església. Moltes autoritats eclesiàstiques demanen que s'ajudin els nens austríacs: hi ha bisbes –com el senyor Melo, bisbe de Madrid-Alcalà– que organitzen i recapten fons o bé constitueixen juntes, com per exemple la Junta Nacional a Madrid formada per un comitè de Patronat amb personatges il·lustres, entre d'altres, el duc d'Alba, un comitè de dames, un comitè de premsa i un comitè executiu. Moltes diòcesis fan pregàries en honor als nens, al igual que s'obren subscripcions i col·lectes. El Papa, Benedicte XV, també demana que els catòlics s'involucrin en el projecte (Vegeu Annex A, notícia 1920 gener –*Revista de Cuestiones Sociales*–).

Sa Majestat la Reina Donya Maria Cristina parlant en alemany amb els nens a l'asil de la Pamplona (Madrid) on hi resideixen fins que marxen cap a Oviedo (23/04/1921). Extret del diari *La Esfera*.

L'organització espanyola aconsegueix recaptar, sumant totes les donacions, 520.010,56 pessetes, que són aportades per persones amb un elevat poder adquisitiu, institucions eclesiàstiques, diputacions provincials, subscripcions i col·lectes (vegeu Annex A, notícia 1919-12-31 –*El Siglo Futuro*– i la notícia del 1921-12-20 –*El Siglo Futuro*–). També la reina Maria Cristina participa en molts actes benèfics i és, fins i tot, convidada a Nova York a una festa benèfica organitzada per “American Hospital Clothing Relief for Viena”, on se la felicita pel que està fent per aquests nens (vegeu Annex 1921-03-17 –*El Sol*–).

A nivell gironí, la Creu Roja col·labora organitzant una festa benèfica pels nens austríacs i, curiosament, alhora, pels nens d'Hongria. A Olot també es celebren diversos actes. El primer és el 1919, quan es dedica una missa als infants austríacs, on al final d'aquesta es recullen diners. Al llarg del 1920 es fan actes perquè els olotins s'animin a participar en el projecte d'acollida de nens austríacs, com per exemple la repartició de fulletons i butlletins per subscripcions. Molta gent col·labora aportant donatius mensuals, que a Olot tenen molt èxit i donen resultats molt satisfactoris.(Vegeu Annex A, notícia 1920-11-20 –*La Tradició Catalana*–).

2.6- Famílies acollidores. La vida dels nens a Olot

Tota família que vol acollir un nen austríac ha de passar per una selecció: primer s'ha de parlar amb el Patronat o la Junta local que s'ha format i explicar quina és la professió i la posició econòmica d'aquesta. Així, si el Patronat no veu clara la situació de la família, rebutja la possibilitat d'acolliment, mentre que si no hi veuen cap inconvenient, es pot fer el següent pas, que és triar el sexe de l'infant. D'altra banda, però, abans que els nens vinguin, les autoritats austríaques s'asseguren que les famílies siguin idònies per aquesta tasca, i durant la seva estada també envien representants que supervisin el projecte. Així doncs, el 1920 arriben a Girona, procedents de Viena, dos arquebisbes –Diego Lastra, capellà de la ambaixada espanyola a Àustria, i Philip Barth, professor de religió en una escola vienesa i sacerdot– per recollir donatius i contactar amb les famílies que volen acollir nens. A Olot, Herr Karl Boatel, un dels col·laboradors que impulsa el projecte d'enviar nens austríacs a Espanya, acompanyat pel Doctor Casanoves, visita els nens a la Casa de la Ciutat, per saber del cert que estan ben tractats i que no hi ha cap problema.

No tots els nens, però, viuran en una casa particular. N'hi ha que són allotjats en hospicis: aquest fet se sap perquè hi ha una notícia del 1920 que narra que en arribar a Saragossa, els nens més petits van a viure a cases particulars, però els de 13 i 14 anys van a un hospici. Aquests es porten malament, se'ls castiga físicament, i s'escapen de l'hospici per anar al Consolat del seu país a denunciar que encara que els aliments són bons no són suficients. Acte seguit tornen a l'hospici –tot i així, quan la notícia es publica s'han fugat un altre cop–. Aquests, però, són casos aïllats, i la majoria de vegades només s'estan a un hospici un període molt curt, per fer una pausa durant el viatge (això es fa amb els nens que van a Astúries, ja que en passar per Madrid l'alcalde fa preparar allotjament en un d'aquests llocs).

A Olot venen 20 nens que s'allotgen en cases particulars, i alguns al col·legi dels Escolapis. Les famílies acollidores són benestants i catòliques practicants: són la família Dorca, la família Bolós Ll., la família Trinchera, el Rnt. Jordi Puigdevall (Mas les Cols), Josep Aulina (Molí de les Fonts), Miquel Colomer

La família Bolós amb la nena austríaca que acolliren, Maria Peternel. Extret de l'AIO de Carme Gotarde.

(Mas Coromina), Joan Roura i Casabosch, Francisca de Pol Vda. De Campderrich, Rafel Berga i les Gleyes, de St. Cristòfol les Fonts.

Quan una família acull un infant austríac, es compromet a alimentar-lo i a cuidar-lo, però les despeses que aquest suposa no les ha de pagar la família, sinó la Junta olotina.

Així, quan per exemple es compren unes sabates s'ha de presentar la factura a la senyora Agna Serrat-Calvó de Llosas, que guarda totes les factures perquè és la tesorera de la Junta. En finalitzar l'estada dels nens es paga a les famílies acollidores les despeses que els infants han generat. (Vegeu Annex B).

2.7- Quan i com els infants tornen a Àustria

Després dels dos anys de la seva arribada, els nens marxen d'Espanya tal i com han arribat, és a dir, per mar. El dia 5 d'abril del 1922, 52 nens austríacs procedents de Galícia, arriben a Madrid per marxar cap a Barcelona a agafar el transatlàntic "Cap Polonio", que els portarà cap a Itàlia, i des d'allà cap al seu país. El dia 25 del mateix mes també tornen cap a Àustria, en el transatlàntic "Re Vittorio", els que estan allotjats a Barcelona i rodalies. El delegat del govern austríac, que s'encarrega d'aquesta expedició, dóna les gràcies al Comitè Pro Nens d'Àustria Famolencs i assegura que Àustria mai oblidarà aquesta caritativa gesta.

El dia 29 també surten cap a Girona 7 nois i noies austríacs allotjats a Olot: són despedits per la vicepresidenta de la Junta i pel prohoms local Manel Malagrida. Marxen d'Espanya acompanyats pel Doctor Casanoves, que al tornar d'Àustria dóna una conferència a Girona, on explica les dificultats del viatge, la felicitat d'arribada i l'emotiu retrobament familiar. (Vegeu Annex A, notícia 1922-05-24 –*Diario de Gerona*–).

Tot i així, encara queden nens a Espanya: el 1923, en motiu del XV Congrés Universal d'Esperanto que es celebra a Nuremberg es prepara un viatge de retorn a mitjans de juliol pels nens austríacs que han de tornar al seu país d'origen. En definitiva: els nens austríacs marxen d'Espanya en diferents viatges, però, tot i així, el 1924 encara hi ha infants que no han retornat al seu país, i això se sap perquè es publica una carta del cònsol d'Àustria que narra aquesta situació i demana que s'organitzi la seva tornada: es sol·licita a les famílies acollidores que vagin al Consolat d'Àustria que hi ha a Madrid i que donin una sèrie de dades, facilitant al Consolat, d'aquesta manera, els preparatius de viatge.

2.8- Valoració que es fa de l'estada dels nens austríacs

Segons el que els diaris ens notifiquen, quan després dels dos anys els nens tornen a Àustria, valoren l'estada a Espanya molt positivament. Quasi cap nen ha emmalaltit, tot i que trobem el cas d'una nena que morí durant l'estada a Espanya, i tots han estat degudament alimentats. També se'ns diu que quan algun nen es retroba amb la seva família biològica, aquests no el reconeixen, degut als canvis físics que ha sofert, provocant una gran impressió als seus familiars, que es mostren molt agraïts.

D'altra banda, alguns diaris denuncien que no tothom està d'acord amb el projecte d'ajudar nens austríacs. Hi ha crítiques des del 1919, quan el projecte tot just s'està gestant, fins el 1922, quan els nens ja han arribat i alguns ja els falta poc per marxar, però, en resum, aquestes objecten sempre el mateix: que a Espanya hi ha molts nens que també moren de gana i que viuen en condicions molt precàries, però que no es fa absolutament res per ajudar-los. Una crítica del 1919 narra que socórrer els nens austríacs és excel·lent, però alhora inacceptable, ja que a Espanya moren milers de nens que viuen al llindar de la pobresa i no es fa res; ja no cal parlar dels asils i les incluses, llocs en mal estat on morir és fàcil. I acaba amb la dita "la caritat comença a casa" i mencionant que a Espanya aquesta frase feta s'hauria de tenir en compte. Durant el 1920, 1921 i 1922 també es narra, en altres articles, la precària situació dels infants espanyols, ja que molts nens tenen tuberculosi i viuen en hospicis. Alhora es comenta la elevada mortalitat infantil a Madrid, on molts nens moren de gana i viuen en condicions infrahumanes, siguent explotats pels vividors de la caritat, i les Hurdes, una zona espanyola molt necessitada econòmicament però oblidada per les autoritats. (Vegeu Annex A, notícia 1919-12-30 *-La Correspondencia de España-*, la notícia de 1920-03-05 *-Mundo Gráfico-* i la notícia 1920-03-20 *-El Motín-*).

2.9- Què ha quedat de la seva estada

Les famílies acollidores amb les quals s'ha pogut contactar no recorden res dels fets, i sembla com si només hi hagués proves de que realment tot això fou real gràcies al rastre notable que deixà la premsa local i espanyola, a les fotografies i als pocs infants que no tornaren a Àustria i es quedaren a viure al país acollidor, com és el cas d'un nen, Rodolf Sajovitz, que es quedà a Olot. Aquest cas s'ha pogut aprofundir gràcies a l'entrevista a la seva filla Matilde Sajovitz. (Vegeu Annex C).

3.- SEGON BLOC

En aquest segon bloc s'investiga el projecte d'acollida de nens austríacs a Olot després de la Segona Guerra Mundial. L'estructura interna i l'organització dels apartats és la mateixa que al primer bloc. Inicialment hi ha una introducció on es narren les conseqüències de la Segona Guerra Mundial a Àustria. Tot seguit s'explica com es crea el projecte i d'on són els nens acollits als diferents països europeus, els quals s'especifiquen al següent apartat. Acte seguit el treball es comença a centrar a nivell espanyol i olotí. Primer es narra l'arribada dels nens i la rebuda que se'ls ofereix, els organismes patrocinadors del projecte i la vida dels infants a l'Estat espanyol i, més concretament, les famílies acollidores olotines. En un altre apartat s'explica quan i com els infants tornen a Àustria i se'n fa una valoració. Ja per acabar s'investiga què ha quedat de la seva estada.

En el text s'hi troben cites referents als annexos per a qui vulgui ampliar informació sobre el tema que es tracta.

3.1- Conseqüències de la Segona Guerra Mundial per Àustria

Quan el 27 d'abril de 1945 es proclama el restabliment de la República d'Àustria, tot el país es troba en una desastrosa situació econòmica i política degut als efectes de la Segona Guerra Mundial.

Els austríacs desenvolupen una utilíssima doble consciència mitjançant la qual l'etapa compresa entre el 1945 i el Tractat d'Estat de 1955 és denominada com a període d'ocupació. El 1955 és l'any que Àustria queda "lliure". El mite fundador de la Segona República austríaca és que el 1945 també ha estat alliberada d'Alemanya com "la primera víctima de l'agressió nazi". Aquest mite, creat pels occidentals, té la finalitat de convèncer els austríacs que s'allunyin d'Alemanya i s'alineïn a favor de les potències occidentals en el desenvolupament de la Guerra Freda. És a dir, l'objectiu que tenen els austríacs de fundar l'Anschluss queda immers en una mena d'amnèsia política i es simula com si aquest sentiment no hagués existit mai.

El 4 de juliol de 1945, els aliats posen Àustria sota control d'un Consell Aliat, compost per quatre comissaris aliats. El dia 9 d'aquest mateix mes s'estableixen diferents zones d'ocupació, donant lloc a alguns reposicionaments de les tropes. Viena queda dividida per les quatre potències ocupadores. La Unió Soviètica tracta Àustria com un país conquerit. Els capítols militars no inverteixen prou esforços a aturar les violacions i els saquejos de la població austríaca per part de les seves tropes. Només a Viena s'estima que hi ha unes 100.000 dones violades. Tot i que la violència es modera el juliol, la zona russa es fa famosa per la brutalitat de la seva administració i de les despietades i destructives polítiques econòmiques, que comporten el desmantellament d'indústries molt productives per portar-les a Rússia i extreure'n profit. En altres zones ocupades del país l'experiència és molt diferent; l'ocupació francesa és molt més benevolent, i així més ben acollida. Els britànics, al sud del país, també són apreciats, encara que només perquè protegeixen els austríacs de les ambicions iugoslaves. L'impuls més positiu és, però, pels americans: l'administració Truman es converteix en el principal benefactor d'Àustria. L'ajuda alimentària que proporciona, per exemple, l'hivern del 1946, és vital

perquè la població pugui sobreviure. El Pla Marshall, que es duu a terme per primer cop el 1947, és fonamental per a la futura prosperitat austríaca. Aquest país també rep uns mil milions de dòlars del Programa Europeu de Recuperació, que són destinats, sobretot, a projectes industrials i infraestructures. Aquesta benevolència occidental es veu fortament influenciada pel començament de la Guerra Freda i per la posició central d'Àustria entre l'est i occident. La cooperació entre els diferents partits polítics austríacs facilita, també, la recuperació econòmica.

El 15 de maig del 1955, es firma un Tractat a Viena, anomenat "Tractat d'Estat" en el qual es considera a Àustria com a víctima del nazisme i es declara nul l'Anschluss amb Alemanya. D'acord amb aquest Tractat, Àustria es converteix en un Estat sobirà, independent i democràtic. En aquest Tractat també es prohibeix la unió amb Alemanya i la restauració dels Hasburgs. Alhora es garantitzen els drets de les minories eslaves. El Tractat entra en vigor el 27 de juliol, i el 25 d'octubre les últimes tropes estrangeres abandonen el país, deixant a càrrec del país la recent creada República, dotada de govern propi i d'una nova constitució. I finalment, el 5 de novembre de 1955, el Parlament aprova la llei de neutralitat del país envers la Guerra Freda.

3.2- Creació del projecte i procedència dels nens acollits

El 1949 ja fa quatre anys que s'ha acabat la guerra. Àustria està ocupada per les quatre potències guanyadores, i Viena dividida en quatre zones. El país es troba en un estat de desolació total; la majoria de dones són viudes o han de treballar per poder mantenir la família, i els homes o bé tornen de la guerra, o són declarats desapareguts o enviats a camps de treball.

Els queviures estan racionats i escassegen. Tot i que, teòricament, s'assignen 1.000 calories per persona, a la pràctica no és així. Molts nens no tenen res per menjar, i viuen envoltats de destrucció. Gran part de la població està necessitada, especialment les criatures, que són les més febles: dues terceres parts de la població infantil està subalimentada, especialment a les ciutats. El pes de molts nens es redueix dràsticament, les malalties augmenten i n'apareixen algunes ja extingides, com la tuberculosi.

El diner en efectiu ha perdut tot el seu valor després de la reforma monetària i per això, per poder aconseguir aliments, molts austríacs s'han de vendre joies, roba, coberts de plata o bones teles. A més, la majoria de la gent ha de passar tota la nit fent cua davant de botigues de comestibles, amb la cartilla de racionament a la mà, i quan sol tocar el torn, ja no queda quasi res del que és més essencial, com pa i llet. Els mitjans de transport tampoc funcionen en la seva totalitat. Un gran nombre d'edificis estan destrossats pels bombardejos, i moltes cases han quedat inhabitables. El combustible per cuinar o perquè la gent es pugui escalfar, també escasseja. Algunes cases grans o xalets que han quedat intactes són confiscats i ocupats pels aliats. En alguns casos els seus propietaris poden viure al soterrani i rebre una mica de menjar si a canvi netegen la casa i cuinen per a ells.

Davant d'aquest panorama, el govern demana ajuda, i ONGs internacionals arriben amb ajuda alimentària, medicines, roba... L'ONG Care Mission estableix punts de distribució, però el menjar s'ofereix "a cegues", és a dir, sense seleccionar els més necessitats, o sigui que no resol el problema en sí. A més, tota aquesta ajuda és molt puntual. Així que, tenint com a referent la Primera Guerra Mundial, es decideix enviar nens lluny d'Àustria, on puguin estar ben

alimentats. En un inici, però, durant l'any 1945, envien criatures al nord d'Àustria, i un cop s'acaba la guerra s'acullen nens a altres països, seguint la institució cristiana Càrites qui organitza el projecte de dur nens austríacs a diferents països per 6 mesos.

Càrites, des de la capital austríaca, fa una crida que s'escampa pel país gràcies a esglésies i parròquies que expliquen en què consisteix el projecte. A partir d'aquí es comencen a escriure llistes amb els noms dels nens que volen prendre part en el projecte, anotant-ne l'edat i altres dades. Tots segueixen una selecció molt minuciosa: es trien segons un paràmetre bàsic: s'escullen els nens que no són més que pell i ossos. Aquest procés està molt controlat per funcionaris, que no fan excepcions. Un cop s'ha fet el procés de selecció es confecciona un passaport col·lectiu perquè els nens puguin travessar la frontera. Cap nen o nena sap l'espanyol en arribar, tot i que alguns parlen francès i anglès a part, òbviament, de la seva llengua materna, l'alemany. En el cas d'Espanya, el director del projecte és Jesús Valcárcel, més endavant nomenat President de Càrites Internacional.

3.3- Països acollidors

Un total de 80.000 nens catòlics austríacs d'entre 5 i 12 anys són enviats, entre l'any 1945 i el 1950, a diferents països europeus. Cronològicament, els països que acullen infants són Suïssa, Bèlgica, Holanda, Luxemburg, Dinamarca, Espanya, Portugal, Anglaterra, Irlanda, Hongria, Itàlia i França. Unes 20.000 famílies espanyoles, entre les quals hi ha desenes de famílies catalanes, s'ofereixen per acollir nens, però com que al final només en poden venir 4.000 s'ha de passar per un detallat procés de selecció, tant de les criatures com de les famílies acollidores.

Arribada d'una expedició de nenes austríaques a Saragossa, l'any 1949. Fotografia cedida per la senyora Muntanyà.

El país acollidor que té més problemes és, sens dubte, Espanya, ja que la política de Franco, que imposa mà dura als perdedors i té una ideologia molt propera als ideals feixistes, fa que Espanya quedi aïllada políticament. França tanca la frontera, i, a nivell internacional, es promou una campanya en contra d'aquest règim. D'altra banda, la situació

social d'Espanya també és catastròfica: el país està destrossat degut a la guerra civil, i hi ha diferències socials immenses, fent que diverses revistes estrangeres critiquen que es duguin nens a Espanya. L'Església, però, ho considera una obra social, i al govern de Franco el projecte li garanteix propagar la imatge d'un país catòlic que vol col·laborar amb el món exterior.

Tots els nens austríacs que formen part del projecte són catòlics, però no tots els països acollidors en són, tal és el cas d'Anglaterra. Tot i així, allà també existeix Càrites, o sigui que qui organitza el projecte –i segurament les famílies acollidores, també– són catòlics.

A dins l'estat espanyol, s'acullen infants –majoritàriament nenes– a Madrid, Pamplona, Toledo, Bilbao, Villacañas, Albacete, Málaga, Valencia, San

Sebastián, Santander, Corrales de Buelna, Zamora i Valladolid. I a Catalunya les poblacions acollidores són Barcelona, Girona, Figueres, Banyoles, Puigcerdà, Sabadell i Terrassa, Olot, Torroella de Montgrí, Palamós, Lloret de Mar, Arenys de Mar, Santa Coloma de Farners, Sant Jaume de Llierca, Sant Feliu de Guíxols i Ordís.

3.4- L'arribada dels nens a Espanya i la rebuda que se'ls dispensa

Malgrat que a Espanya han de venir uns 20.000 infants austríacs, al final només n'arriben 4.000, els quals tenen entre 5 i 12 anys, i o són orfes o provenen de famílies pobres, ja que no tots els infants poden participar en aquests projectes, sinó només els més necessitats. La seva estada comprèn dels 3 als 9 mesos, tot i que alguns s'hi queden més temps i d'altres, per sempre.

Com després de la Gran Guerra, en aquest cas els nens tampoc arriben tots a l'hora, sinó en 4 expedicions realitzades entre el 1949 i el 1956, però tots viatgen en tren i entren a Espanya per Portbou i Irún, malgrat que el principal problema que tenen els organitzadors del projecte és que Espanya està aïllada políticament, i no manté relacions diplomàtiques amb Àustria. Així que es decideix fingir que els nens venen a Espanya des del Vaticà. Un altre problema que tenen les autoritats és que no hi ha transport per fer arribar els nens a Espanya, ja que no hi ha trens regulars que facin el trajecte Àustria-Espanya. A més, moltes vies estan destruïdes pels bombardejos de la guerra. Finalment, l'armada britànica posa a disposició de Càrites uns vagons militars perquè el viatge es pugui dur a terme, però el temps que dura el trajecte –4 dies i 3 nits– és fa interminable. Les condicions en les que viatgen són molt dures: no hi ha calefacció, els bancs són de fusta i no n'hi ha per tothom. No tots els nens que

Familiars despedint-se de la primera expedició de nens austríacs a Espanya a l'estació de Viena, l'any 1949. Fotografia cedida per la senyora Muntanyà.

venen viuen a Viena, sinó que de camí es van recollint criatures d'altres pobles austríacs.

El primer viatge està comprès per cinc-centes nenes –no hi ha quasi cap noi –. La despedida a l'estació no és fàcil, ja que els infants no entenen el que passa: són separats de la seva família, i acte seguit se'ls dona un cartró que s'han de

penjar al coll amb el seu nom i una tassa amb el seu número. Només quan tots els nens ja estan a dalt del tren es deixa que les famílies entrin a l'estació i es puguin despedir, evitant, així, un enorme caos de nens acomiadant-se. Els nens, però, no marxen sols, sinó que ho fan acompanyats d'un gran nombre de voluntaris i dos capellans: aquests s'ocupen que els nens s'alimentin, es diverteixin durant el viatge i que estiguin nets i que no emmalalteixin, ja que si algun nen agafa una malaltia infecciosa pot ser terrible. La tristesa que acompanya els infants al llarg del seu viatge s'oblida quan contempen el mar, ja que molts no l'havien vist mai. Alguns, però, s'espanten, perquè només l'havien "observat" als atlas, i es pensen que estan a l'Àfrica. Un altre moment en que s'esvaeixen les penúries del viatge i la tristesa es quan en arribar a Portbou i ser rebuts per diverses autoritats (capellans, bisbes, militars, i fins i tot, la princesa Juana de Borbón i Parma), se'ls dona per menjar xocolata calenta, taronges i plàtans, que al no haver-ne vist ni tastat mai, alguns se'ls mengen amb pela i tot. També hi assisteixen molts metges per si s'ha d'atendre alguna criatura que estigui malalta, malgrat que al final resulta que totes es troben perfectament, excepte alguna que ha patit algun lleuger mareig.

De Portbou parteixen dues expedicions: una cap a Pamplona i l'altra cap a Barcelona. Quan arriben a aquestes capitals les criatures s'allotgen en convents o residències per un temps, fins que la família acollidora els va a buscar. A Pamplona, els nens són allotjats a una residència, on els dutxen i se'ls renta la roba. La majoria de criatures estan molt espantades: les monges els fan por i la residència, de nit, és tenebrosa. De tota manera, aquesta situació només dura uns dies, ja que ràpidament tots són acollits per famílies espanyoles.

L'expedició que va cap a Barcelona arriba a Girona el matí del 27 de març del 1949, i s'hi queden 50 nenes de les 500 que venien (la resta són repartides per altres ciutats catalanes). Allà, un grup de la Secció Femenina de la Falange, d'Acció Catòlica i altres autoritats religioses les atenen –ajudades per Frau Sanner (una dona alemanya que s'havia quedat a viure a Girona), pel capellà Manel Fuentes i d'un altre voluntari que sap alemany, ja que així fan de mediadors– i les reben amb molta alegria. Després de proporcionar menjar (taronges, llet, xocolata...) a les nenes que es queden a Girona, són dutes al

Convent de les “Adoratrices”, on viuen per uns dies, fins que són destinades a la casa que els toqui. Les famílies i els infants no es poden entendre, excepte quan hi ha un intèrpret. Si no, es parlen a través de gestos. Al principi, els nens se senten estranys: tot el que els envolta és nou. (Vegeu Annex D, notícia 1949-03-31 –*Los Sitios de Gerona*–). A més, els àpats que es preparen són massa substanciosos pels seus estómacs, i la llet no se’ls posa bé. Però de mica en mica es van recuperant i es van nodrint com ho faria un nen sa, tornant-s’hi, també, ells.

Tots els altres viatges transcorren més o menys igual: el mètode de transport i la durada és el mateix, i la ruta que es segueix també: Viena-Salzburg-Innsbruck-Milà-Gènova-Marsella-Portbou. Així, durant el 1949 i sobretot el 1950, van arribant nens als pobles on se’ls acull.

El primer acte que es celebra a Olot quan arriba la primera expedició el dia 3 d’abril de 1949, de 14 nenes austríaques d’entre 6 i 12 anys, és una missa en honor seu, on canten un Salve que emociona als ciutadans. Al final de l’acte són entregades a les seves respectives famílies adoptives. Al cap d’un temps arriba una altra expedició de nens catòlics austríacs, com les nenes, amb la qual es segueix el mateix acte de presentació.

3.5- Organismes patrocinadors del projecte

L'Església és el gran "patrocinador" del projecte ja que fa una important campanya propagandística: des de prèdiques donades pels capellans on s'explica que qui és un bon cristià ha de ser caritatiu i, per tant, involucrar-se en el projecte dels nens austríacs –ja que les persones que col·laborin seran recompensades de manera divina–, fins col·lectes per recollir diners perquè els nens no tinguin cap despesa a l'hora de fer els viatges.

També participen a la campanya propagandística l'organització Càrites i Acció Catòlica. Especialment aquesta última és la que s'encarrega de publicar les llistes de les famílies escollides per acollir nens i participar activament publicant notícies als diaris referents a l'evolució del projecte.

3.6- Famílies acollidores. La vida dels nens a Olot

Totes les famílies que volen acollir algun nen a casa seva han de passar per una difícil selecció: abans que els nens arribin, les Associacions Catòliques confeccionen llistes de les famílies interessades en acollir nens i recullen totes les dades referents a aquestes, ja que en volen tenir el màxim d'informació. Finalment s'escullen unes 4.000 famílies, i si bé cap criatura austríaca viu en hospicis –malgrat estar-hi temporalment mentre esperen que la família que els ha estat assignada els reculli–, alguns nens van a viure en internats de col·legis religiosos (com per exemple al Cor de Maria) o en cases de capellans que en sol·liciten.

A Olot venen 22 criatures –la majoria nenes– acollides en 22 cases diferents, que són la família de Guadalupe Basil, la família Mir Mas de Xexàs, la família Giralf Triadú, la família Sala, la família Castanyer, la família Casamajó, la família Casabó Molar, la família Fajula, la família Aubert Torras, la família Aubert Camps, la família Bofill, la família Cortada Reverter, la família Sacrest Torras, la família Casabó, la família Rius Rosell, la família Xaudiera Camps, la família Llach Puig, la família Puigdevall Cols, la família Mas, la família Oliver i la família Serralosa.

A Olot, la majoria de nens nous no tenen dificultats per adaptar-se al ritme de vida de les famílies acollidores i aprenen ràpidament l'idioma. Gran part d'aquests també assisteix a l'escola durant tota l'estada, que, finalment, dura uns mesos més del previst. La relació entre acollidors i acollits és molt positiva, i els infants tenen una vivència molt gratificant. Gran part de famílies acollidores pertanyen a classes benestants –excepte una, la família Giralf Triadú, la qual viu a la plaça de Campdenmàs i és propietària d'una ferreteria– i són catòliques practicants. Així, s'ha pogut contactar amb set famílies (vegeu Annex E) i alhora s'ha explicat les vivències personals de dues nenes austríaques que vingueren a Olot (vegeu Annex F).

3.7- Quan i com els infants tornen a Àustria

Un cop acabat el que dura l'estada dels nens al país acollidor, Acció Catòlica envia una carta a les famílies que tenen infants austríacs a casa on s'especifiquen les normes que s'han de complir perquè el viatge sigui el més fàcil i còmode possible. Aquestes són les següents:

1.- Tots els infants han de tornar amb l'expedició que els correspongui, sense cap mena d'excepció, ni seran ateses reclamacions de cap mena, ja que el passaport és col·lectiu i a l'estació es farà una revisió de tots els nens.

2.- Els infants han de posar, dins d'una o dos maletes, tot el que no sigui necessari pel viatge i una que la podran pujar al tren amb només el que sigui indispensable pel trajecte.

3.- La Cartilla Sanitària, on hi ha un certificat mèdic en el que hi consta pes, talla, perímetre toràcic i estat de salut en arribar i marxar d'Espanya, també és indispensable.

4.- Només s'ha de donar al nen el menjar necessari pel viatge, i les xocolatines han d'anar a les maletes grans tancades amb clau, ja que durant el viatge no està permès que en mengin degut als trastorns que es podrien ocasionar.

5.- Degut a que a Àustria fa molt fred, seria d'agrair que les famílies prepararessin un equip d'hivern pels infants a base de llana.

Així, un cop acabats els 6 mesos d'estada a Espanya, molts nens marxen igual com han vingut, és a dir, en tren i en diverses expedicions. A vegades són acompanyats per autoritats eclesiàstiques i quan passen per ciutats un mica grans, com Girona o Barcelona, diverses personalitats els despedeixen a l'estació.

El procediment que se sol emprar quan els infants han de marxar és dedicar-los una Missa Solemne, on es conviden les famílies acollidores, representants d'Acció Catòlica i tots els habitants del poble. Quan aquesta acaba, els infants són despedits i obsequiats per diverses autoritats locals d'Acció Catòlica i Càrites, i tornen a la seva pàtria, aquest cop, però, ben vestits i amb maletes de

cuir –i no de cartó– plenes de menjar. Es comenta el cas d'una nena de 9 anys que va arribar a Espanya pesant 19 quilos i torna a Àustria amb 32. En molts casos, quan les criatures han de marxar, molta gent del poble les despedeix i es dedica la portada del diari local a les criatures, incloent-hi una fotografia amb totes les nenes i els nens acollits. (Vegeu Annex D, notícia 1949-11-11 –*Vida Parroquia*–).

Una de les expedicions de nens austríacs, quan arriben a Àustria, escriu col·lectivament una carta des de Viena, en la qual el reverend Pare Hartwing Balzen, com a representant de Càrites, saluda a tothom qui s'ha involucrat en el projecte, especialment el senyor Cardenal i els senyors Bisbes. I malgrat que hi ha alguns infants que no tornen a la seva pàtria perquè són adoptats oficialment per la família acollidora, hi ha rastres que ens informen que la majoria tornen a Espanya a visitar les famílies acollidores i passar una altra temporada amb elles.

3.8- Valoració que es fa de l'estada dels nens austríacs

Entre l'any 1949 i l'any 1956, que són els anys que dura el projecte, tota la premsa espanyola està controlada per les FET i les JONS, o sigui que cap diari de l'època critica el projecte. Es comenta que el govern de Franco fa això per pura bondat i caritat cristiana, sense cap altra intenció. Per demostrar-ho es diu que una família gironina ja ha adoptat oficialment una nena, i que hi ha altres famílies que han tornat a convidar els nens austríacs que tingueren a casa perquè tornin una temporada. També es diu que no és necessari ajudar als nens espanyols, ja que l'Estat té cura dels asils, col·legis i institucions benèfiques, i que seria vergonyós ajudar nens estrangers quan els autòctons estan necessitats. (Vegeu Annex D, notícies de 1949-03-02 –*Ampurdán*– i 1950-03-04 –*Los Sitios de Gerona*–).

Tanmateix, l'estada dels nens austríacs a Espanya deixa molt bon record a la població en general i als nens nouvinguts, també. Aquests últims sempre es mostraren molt agraïts i en marxar causen una gran tristesa per a totes les persones amb les quals s'han relacionat. La seva estada a Espanya creà lligams molt forts, i els casos d'adopció es dispararen.

3.9- Què ha quedat de la seva estada

Vàries organitzacions oficials han sorgit o s'han beneficiat d'aquesta experiència. Una d'elles és el Club Encuentro, fundat pel senyor Elías Jiménez. El senyor Jiménez era un empresari espanyol afincat a Àustria i que en moltes de les seves activitats es trobava austríacs que li explicaven que havien viscut a Espanya de nens i que per ells havia estat una temporada genial. Per aquesta raó el senyor Jiménez es dedicà a buscar aquests nens austríacs, ja que pensà que seria molt bonic que es poguessin retrobar “nens” acollits i famílies acollidores. Va aconseguir contactar amb alguns “nens” i va formar un petit grup amb el qual van començar a buscar famílies acollidores espanyoles amb les quals s'havia perdut el contacte. Per aconseguir-ho enviaren cartes als ajuntaments que durant aquell temps havien col·laborat amb l'acollida d'aquests nens. El senyor Jiménez persuadí a l'Institut de Cultura d' Espanya perquè col·laborés activament amb ells i posés a la seva disposició una gran sala perquè poguessin fer la primera trobada del Club. També es comprometé a tramitar la correspondència que sorgís d'aquests contactes entre austríacs i espanyols. No van tardar gaire a ser un grup força nombrós. El 1979 fundaren oficialment el Club Encuentro, una associació degudament reglamentada i registrada. Helmut Groch fou escollit President (quan aquest morí fou rellevat per Traudi Brandstetter, una nena austríaca acollida per una família olotina), i el senyor Jiménez President d'Honor de per vida. Brigitte Gross s'oferí per ser la Secretaria del Club, i amb l'ajuda d'altres persones es convertí en una “detectiu”, ja que havia de trobar la manera de localitzar les famílies acollidores amb les quals s'havia perdut el contacte.

El senyor Jiménez, des de bon principi, es posà en contacte amb en Jaime i la Marisa Montanera, els Presidents del Club Amics d'Àustria, amb seu a Barcelona. El que aquests Amics d'Àustria fan és el següent: cada any, per Pasqua, van al Santuari de Marizell –està prop de Viena– i porten palmes pel diumenge de Rams. Amics d'Àustria també s'encarrega de difondre a Espanya tot el que està relacionat amb Àustria: la seva cultura, gastronomia...

El 1989 es realitzà una reunió a Viena a la qual es convidaren totes les famílies amb les quals s'havia pogut contactar. 300 contestaren la invitació, i la trobada fou un èxit.

El 1990, el Club realitzà una trobada a Espanya per primer cop, a la qual hi participaren 174 membres. A partir d'aquí anaren visitant diferents poblacions, fins al 1999, quan anaren a Pamplona (aquestencontre a Navarra fou molt comentada pels mitjans de comunicació espanyols).

Trobada del Club Encuentro a Navarra el 1999.
Fotografia cedida per la senyora Muntanyà.

A part de realitzar totes aquestes trobades i intentar que les famílies acollidores tornin a posar-se en contacte de nou amb el nen o nena que acolliren, el Club Encuentro també recull diners pels nens de les Aldees Infantils SOS. Aquesta organització existeix a diferents països' d'Europa, i

Espanya n'és un d'ells. S'encarrega que els nens que estan en risc d'exclusió social o que venen de famílies desestructurades tinguin algun lloc per estar i tenir recolzament.

I d'aquesta experiència d'acollir nens austríacs, no només ha quedat organismes oficials, sinó que malgrat que el projecte d'acollida s'acabava oficialment quan, després de 6 mesos, els nens havien de tornar a la seva pàtria, la relació amb les famílies acollidores en molts casos es mantingué durant molts anys i en algunes encara hi ha contacte.

4.- CONCLUSIONS

Malgrat que l'objectiu inicial d'aquest treball era cobrir el màxim d'informació possible sobre els nens austríacs que van ser acollits a Olot després de la Primera Guerra Mundial, l'escassa informació al respecte va fer que el treball s'ampliés estudiant la vinguda de nens austríacs a Olot després de la Segona Guerra Mundial. D'aquesta segona expedició hi ha molta més informació tant a nivell estatal com comarcal i olotí. També s'ha pogut entrevistar testimonis i persones que tingueren –o tenen– relació amb els nens austríacs que foren acollits a Olot. Fins i tot s'ha aconseguit contactar amb alguns “infants” perquè expliquessin les seves vivències i records.

Un dels objectius que no s'ha pogut assolir és entrevistar descendents de les famílies acollidores d'infants després de la Gran Guerra, ja que les persones contactades no recordaven els fets, ni tampoc s'ha trobat cap font escrita que digués el nombre de nens que vingueren i per quines famílies foren acollits. Un altre objectiu que tampoc ha estat possible assolir degut a l'escàs rastre documental existent, és el de saber si a Olot es formà, per acollir els nens de la Segona Guerra Mundial, una junta o un organisme “patrocinador” de la mateixa manera que s'havia fet per acollir els infants de després de la Gran Guerra.

El període d'acollida durà 2 anys pels infants que vingueren després de la Gran Guerra i menys d'un any pels nens que vingueren després de la Segona Guerra Mundial. Malgrat que alguns nens foren acollits per institucions eclesiàstiques –no en el cas d'Olot–, la majoria de nens foren acollits per famílies benestants. Cap dels infants no sabia parlar ni català ni castellà i tots estaven molt desnodrits. El que sí s'ha pogut comprovar és que en ambdós períodes, alguns nens ja no tornaren a Àustria i es quedaren a viure aquí per sempre més.

Aquest treball permet una ampliació, sobretot pel que fa referència a la Segona Guerra Mundial, ja que encara es pot entrevistar més testimonis directes o indirectes. També es pot prolongar buscant testimonis d'altres parts de Catalunya i Espanya. I a nivell olotí, també es podria intentar ampliar la

informació recopilada en aquest treball en el qual queda palès que, en ambdues ocasions, Olot va ser una ciutat acollidora.

5.- OPINIÓ PERSONAL

Aquest treball m'ha donat l'oportunitat d'aprendre moltíssim sobre el projecte d'acollida de nens austríacs a Espanya després de la Primera i Segona Guerra Mundial. Alhora, també m'ha donat la possibilitat de consultar fonts primàries –l'hemeroteca local–, buscar i destriar informació, entrevistar testimonis directes o indirectes dels fets i elaborar un tipus de treball molt diferent dels que havia fet fins ara.

Pel que fa a la consulta de fonts primàries, he llegit els annals dels diaris olotins de l'època, i com que aquests no estaven digitalitzats me'ls he hagut de llegir tots. Per buscar informació sobre els infants que vingueren després de la Segona Guerra Mundial ho he pogut fer a través d'Internet, ja que la premsa estava digitalitzada. I, durant ambdós processos, he tingut l'oportunitat de veure la interdisciplinitat de diverses matèries, especialment la història i la literatura. Per exemple, en buscar notícies de l'any 1920, he trobat escrits que alertaven de la revolució russa i de la por que tenien del comunisme (s'ha de dir que consultava, majoritàriament, diaris conservador) o bé que arribaria a Olot el dramaturg Àngel Guimerà per a estrenar una obra de teatre.

Quan he hagut de seleccionar informació, la majoria de coneixements que he pogut posar en pràctica han estat els relacionats amb l'assignatura de Geografia i Història. Mentre buscava informació em veia obligada a fer memòria sobre el que havia après a classe: per exemple, en cercar informació, a través d'Internet, sobre els infants austríacs que vingueren després de la Segona Guerra Mundial, no recordava que en aquella època el català estava prohibit, i és clar, al principi buscava notícies en català, però en no trobar res de res, em vaig adonar que la llengua en què cercava no era la correcta.

En una altra fase molt diferent del treball, però a través de la qual també he après molt, és a l'hora d'entrevistar gent gran ja que he pogut estar amb persones que han viscut unes experiències en uns períodes molt diferents als meus i ha tingut la paciència i amabilitat de compartir-los amb mi. També he parlat amb avis que vivien en una residència (concretament la senyora Tura Roura), a través de la qual he tingut l'oportunitat d'adonar-me de la duresa que

suposa acceptar que no et pots valdre per tu sol i per què la majoria de gent gran es nega categòricament a ser ingressat en una residència, ja que en aquests llocs, on jo mai havia entrat, es veu gent gran molt malalta i hi ha molt poc personal disponible per ajudar-los i atendre'ls adequadament. També va ser una experiència molt xocant quan, pocs dies després d'haver entrevistat la senyora Roura, aquesta morí.

En resum, crec que aquest treball, a més d'aportar-me coneixements tant a nivell olotí com a nivell més general, m'ha ajudat a créixer com a persona i a reflexionar sobre temes molt diversos que van des de la memòria històrica a la tercera edat. Realment, fer aquest treball m'ha agradat molt, alhora que m'ha aportat coneixements que crec que em poden ser útils per la meva formació tant intel·lectual com personal.

6.- AGRAÏMENTS

Aquest treball no hauria estat possible sense la col·laboració de molta gent que m'ha ajudat a confeccionar-lo, ja sigui des de proporcionar-me fonts d'informació fins a ajudar-me a traduir textos en alemany.

Així, en primer lloc, m'agradaria agrair de tot cor a l'arxiver senyor Antoni Mayans per orientar-me, ajudar-me a realitzar el treball i proporcionar-me fonts d'informació.

També voldria donar les meves sinceres gràcies al senyor Joan Capdevila, el qual accedí, molt amablement, a traduir-me un documental en alemany sobre el projecte d'acollida a nivell global dels nens austríacs després de la Segona Guerra Mundial i a la senyora Iris Schneider, la qual també traduí, de l'alemany, la carta proporcionada per la senyora Montserrat Mas.

Pel que fa a les entrevistes, vull donar les gràcies a tots els testimonis: en primer lloc a la senyora Alícia Llosas, la qual em proporcionà diverses fonts per investigar, que foren molt útils. Estic molt agraïda amb els entrevistats, ja que, primer de tot, accediren a ajudar-me desinteressadament, i també perquè s'involucraren i interessaren en aquest treball. Així voldria agrair a la senyora Matilde Sajovitz pel seu constant interès i implicació en el treball, proporcionant-me fotografies i contactes, als senyors Lluís Aubert i Rafel Aramburo pels seus testimonis via telefònica, al senyor Eduard Cortada per la seva immediata atenció i per proporcionar-nos fonts inèdites, a la senyora Montserrat Llosas per la seva amabilitat al rebre'ns i per l'abundant informació proporcionada, a la senyora Montserrat Mas per accedir a passar una tarda compartint anècdotes obrint-nos les portes de casa seva, a la difunta Tura Roura, la qual accedí a parlar amb nosaltres malgrat el seu delicat estat de salut, a la senyora Núria Sacrest, la qual ens informà molt detalladament i amb una gran precisió i finalment a la senyora Rosa Maria Muntanyà, una de les moltes persones sense les quals no hagués pogut elaborar aquest projecte, ja que em proporcionà moltes fonts documentals i gràfiques.

També volia agrair el seu ajut a la senyora Karin Nebauer, amb la qual –gràcies al senyor Capdevila– vaig poder mantenir una agradable correspondència

electrònica i que també oferí el seu valuós testimoni i suport, a la senyora Barbara Hannart –a través de la qual també hi poguí contactar per mitjà del senyor Capdevila– i a la Traudi Brandstetter, la qual em proporcionà detallada informació sobre el Club Encuentro.

Ja per últim, també volia donar les gràcies, pel seu constant suport, a la meva tutora Teresa Danés –amb la qual hi he pogut comptar durant tot l'estiu i ha dut a terme una excel·lent tasca orientativa–, família i amigues, els quals m'han recolzat i ajudat en tot.

7.- FONTS I BIBLIOGRAFIA

7.1- Fonts

Arxiu Comarcal olotí

Arxiu d'imatges d'Olot de Carme Gotarde

Fonts documental de Pere Llosas

7.2- Bibliografia

BELLER, Steven. *Historia de Austria*. Madrid: Akal, 2009

Exposición Bibliográfica Conmemorativa del Centenario de la Prensa Local Olotense (1859-1959). Catálogo conmemorativo. Olot: Ajuntament d'Olot, 1959

FERRAN, Joan. *Recordando a Nora, de Viena a Girona*. Girona: CCG Edicions, 2005

GUILLAMET, Jaume. *La premsa de les comarques gironines*. Barcelona: Editorial Selecta, 1977

SANTAEULÀRIA, David i SIMÓN, Carme (Coordinadors). *Centenari del Museu-Biblioteca d'Olot*. Olot: Ajuntament d'Olot, 2006

TASIS, Rafael i TORRENT, Joan. *Història de la premsa catalana*. Barcelona: Editorial Bruguera, 1966

<http://pandora.bibgirona.net/diputacio/>

<http://savethechildren.org>

<http://www.cruzroja.es/>

<http://www.bne.es/es/Catalogos/HemerotecaDigital/>

<http://wikipedia.com>

<http://xacpremsa.cultura.gencat.cat/pandora/#top>

Die Butter Kinder. Produït per la ORF, 2007

ELS NENS D'ÀUSTRIA

Annexos

WAGGON *Gerona* LISTEN
Nr. *H* Nr. *1810*

CARITAS ERZDIOZESE WIEN
KINDER- UND JUGENDHILFE
WIEN IX, WAHRINGERGÜRTEL 104

Vor- und Zuname des Kindes: *SCH. INDEL*
ARNOLD

Geburtsdatum: *26.5.40*

Adresse des Kindes: *NR. NEUSTADT NIESELG. 28*

Name der Pflegeeltern:
(Name des Heimes)

Adresse der Pflegeeltern:
(Adresse des Heimes)

Land:

ÍNDEX

1. ANNEX A	1
2. ANNEX B	8
3. ANNEX C	16
4. ANNEX D	21
5. ANNEX E	23
6. ANNEX F	49

ANNEX A

Les notícies que es van trobar per documentar el treball són, aproximadament, 100. A continuació hi ha dues taules on s'expliquen el nom dels diaris consultats, la seva cronologia de publicació i ideologia. A la primera taula hi ha els diaris que s'editaven a Madrid i a la segona hi ha els que es publicaven a Catalunya. Després de les taules hi ha la llista de totes les notícies consultades ordenades cronològicament amb un breu resum –si es vol accedir a la còpia original d'aquestes es pot consultar el CD–.

Nom del diari	Cronologia	Ideologia
<i>La Acción</i>	1916-1924	Conservadora i maurista
<i>Revista Católica de Cuestiones Sociales</i>	1895-1930	Carlisme
<i>La Correspondencia de España</i>	1860-1925	Ideologia conservadora
<i>La Época</i>	1849-1936	Diari monàrquic, òrgan del partit Conservador
<i>La Esfera</i>	1914-1931	Revista il·lustrada d'informació general, sense ideologia concreta
<i>El Globo</i>	1875-1932	Republicà
<i>El Heraldo de Madrid</i>	1890-1939	Demòcrata i anticlerical
<i>El Imparcial</i>	1868-1933	Liberal
<i>La Libertad</i>	1919-1939	Progressista, obrerista i socialista
<i>El Mentidero</i>	1913-1921	Setmanari polític satíric
<i>Mundo Gráfico</i>	1911-1938	Fotoperiodisme, sense ideologia concreta
<i>El Motín</i>	1881-1924	Republicà i anticlerical
<i>El País</i>	1887-1921	Progressista

<i>El Siglo Futuro</i>	1875-1936	Ultraconservador i antirepublicà
<i>El Sol</i>	1917-1939	Burgès liberal culte

Diaris publicats a Madrid

Nom del diari	Cronologia	Ideologia
<i>Acció Catòlica</i>	1941-1959	Catòlic
<i>Acció Ciutadana</i>	1930-1932	Republicà federal
<i>La Comarca</i>	1916-1923	Ideologia propera a la Lliga Regionalista
<i>El Deber</i>	1897-1936	Integrista
<i>Diario de Gerona de Avisos y Noticias</i>	1899-1936	Conservadora i catòlica
<i>El Ripollès</i>	1917-1920	Defensava la causa regionalista
<i>La Tradició Catalana</i>	1917-1936	Tradicionalista i monàrquic

Diaris publicats a Catalunya

Notícies publicades a Madrid:

1919-12-19 La Época, Madrid: a la tercera pàgina, dins l'apartat "Para los niños y para los pobres" el bisbe de Madrid-Alcalá fa una crida per ajudar els nens austríacs.

1919-12-24 El Imparcial, Madrid: a la segona pàgina, sota l'apartat "Sociedad para salvar a los niños", la secretaria de Save the Children fa una crida a Espanya perquè ajudi els nens austríacs.

1919-12-24 El Sol, Madrid: a la primera pàgina es demana que s'ajudin als nens austríacs.

1919-12-28 La Correspondencia de España, Madrid: a la cinquena pàgina, dins l'apartat "Gran Mundo", diu que una duquessa fa un acte caritatiu per ajudar els nens austríacs i es detalla la inauguració d'un pessebre amb el mateix objectiu.

1919-12-30 El Sol, Madrid: una nota a peu esquerre de pàgina diu quan s'ha recaptat a València.

1919-12-30 La Acción, Madrid: a la primera pàgina s'explica que s'estan recaptant fons i es narra com Itàlia i la Creu Roja s'involucren en l'acolliment de nens.

1919-12-30 La Correspondencia de España, Madrid: a primera pàgina es critica el projecte d'acollida de nens austríacs.

1919-12-31 El Siglo Futuro, Madrid: a la primera pàgina s'explica que les col·lectes han tingut molt èxit i que famílies espanyoles volen acollir nens.

1920 Gener Revista Católica de las Cuestiones Sociales, Madrid: a la pàgina 49 s'explica la crida que ha fet el Papa per ajudar als nens austríacs.

1920-01-05 La Acción, Madrid: a la tercera pàgina es menciona que es farà una col·lecta pels nens desvalguts de la guerra.

1920-03-05 Mundo Gráfico, Madrid: a la pàgina 5 es fa una àmplia crítica al projecte.

1920-03-20 El Motín, Madrid: a l'última pàgina es fa una crítica a l'acollida d'infants austríacs.

1920-04-17 El Heraldo de Madrid, Madrid: a la segona pàgina, dins l'apartat de notícies de Saragossa, s'anuncia que s'ha creat un comitè de recepció dels infants.

1920-05-24 El Siglo Futuro, Madrid: a l'última pàgina el Comitè de Saragossa fa una àmplia explicació del projecte d'acollida de nens austríacs.

1920-08-12 La Acción, Madrid: a la segona pàgina hi ha fotografies dels nens austríacs acollits a Sabadell.

1920-08-20 La Libertad, Madrid: un home pretenia que portava mercaderies per ajudar als nens austríacs i en realitat les vengué per benefici propi.

1920-09-03 La Acción, Madrid: a la cinquena pàgina, dins la secció de notícies catalanes, explica l'arribada de nens austríacs a Barcelona.

1920-10-25 La Acción, Madrid: un grup de nens austríacs es fuguen de l'hospici on eren acollits (pàgina 2).

1920-10-30 El Mentidero, Madrid: a la sisena pàgina es critica el projecte d'acollida de nens austríacs.

1920-11-19 La Época, Madrid: a la tercera pàgina es citen les ciutats on els nens austríacs han estat acollits.

1921-03-17 El Sol, Madrid: a la primera pàgina hi ha un breu article que explica que a Nova York es celebra una festa benèfica per ajudar els nens pobres d'Àustria.

1921-04-07 El Siglo Futuro, Madrid: a la tercera pàgina s'explica que arribarà la cinquena expedició de nens austríacs a Espanya.

1921-04-07 La Acción, Madrid: a la segona pàgina es narra l'arribada a Barcelona de la cinquena expedició d'infants austríacs.

1921-04-08 La Correspondencia de España, Madrid: a la quarta pàgina es narra l'arribada d'una expedició d'infants austríacs a Madrid.

1921-04-23 La Esfera, Madrid: a la pàgina 21 hi ha una fotografia de la Sa Majestat la Reina visitant els nens austríacs a Madrid.

1921-09-12 La Época, Madrid: a la segona pàgina, dins la secció de notícies barcelonines, hi ha un article que narra la partença d'una expedició de nens austríacs cap a Àustria.

1921-12-20 El Siglo Futuro, Madrid: a la primera pàgina s'expliquen les recaptacions de diners que s'han aconseguit per ajudar els infants austríacs.

1922-02-18 El Mentidero, Madrid: a la novena pàgina es fa una crítica del projecte d'acollida dels nens austríacs.

1922-04-05 El Sol, Madrid: a la tercera pàgina, dins l'apartat de notícies de Galícia es diu que els nens austríacs tornen a la seva pàtria.

1922-04-26 La Correspondencia de España, Madrid: a la tercera pàgina, dins la secció de notícies de Catalunya, s'explica que ha marxat una expedició de nens austríacs.

1922-04-27 El Globo, Madrid: dins la secció de Catalunya es torna a explicar el mateix que a la notícia anterior.

1924-01-21 El Siglo Futuro, Madrid: es demana que s'ajudin els nens austríacs.

Notícies publicades a Catalunya:

1920-03-20 El Ripollès, Ripoll: el guanyador de la lotaria destina mig milió de pessetes del premi al projecte d'ajuda dels nens austríacs.

1920-04-03 Diario de Gerona de Avisos y Noticias, Girona: la Creu Roja organitza una festa benéfica per ajudar els nens austríacs i hongaresos.

1920-05-13 Diario de Gerona de Avisos y Noticias, Girona: la funció teatral organitzada per la Creu Roja, els beneficis de la qual seran destinats a socórrer els infants necessitats d'Àustria, s'ha hagut de canviar de dia.

1920-05-23 Diario de Gerona de Avisos y Noticias, Girona: s'explica el programa de la festa benéfica organitzada per la Creu Roja.

1920-05-27 Diario de Gerona de Avisos y Noticias, Girona: l'obra de teatre patrocinada per la Creu Roja ha tingut molt d'èxit.

1920-06-13 Diario de Gerona de Avisos y Noticias, Girona: llista de famílies que acullen infants austríacs a aquesta població.

1920-06-25 Diario de Gerona de Avisos y Noticias, Girona: s'anuncia que s'acaba el període de sol·licituds de nens austríacs.

1920-07-08 Diario de Gerona de Avisos y Noticias, Girona: a Santa Coloma de Farnés s'ha creat un comitè per socórrer els nens austríacs.

1920-10-14 Diario de Gerona de Avisos y Noticias, Girona: ha arribat la primera expedició d'infants austríacs, alguns dels quals són destinats a Girona, a Espanya.

1920-11-17 Diario de Gerona de Avisos y Noticias, Girona: els infants austríacs arribaran uns dies més tard del previst.

1920-12-24 Diario de Gerona de Avisos y Noticias, Girona: el viatge d'arribada dels nens austríacs serà més car del previst, degut a les avaries sofertes.

1921-02-06 Diario de Gerona de Avisos y Noticias, Girona: arribarà una expedició de nens austríacs.

1921-02-06 Diario de Gerona de Avisos y Noticias, Girona (2): ja se sap el dia d'arribada dels nens.

1921-02-08 Diario de Gerona de Avisos y Noticias, Girona: ha arribat a Girona una expedició de criatures austríaques.

1921-02-27 Diario de Gerona de Avisos y Noticias, Girona: arriben 50 nens que seran distribuïts per Girona i províncies.

1921-03-03 Diario de Gerona de Avisos y Noticias, Girona: es narra l'arribada i distribució de 45 nens austríacs.

1921-04-07 Diario de Gerona de Avisos y Noticias, Girona: arribarà, d'aquí poc, l'última expedició de criatures austríaques.

1921-04-08 Diario de Gerona de Avisos y Noticias, Girona: arriba l'expedició de criatures austríaques.

1921-12-17 Diario de Gerona de Avisos y Noticias, Girona: mor, a Saragossa, una nena austríaca.

1922-01-01 Fulla Dominical, Camprodon: el Papa demana que s'ajudi als nens austríacs.

1922-04-22 Diario de Gerona de Avisos y Noticias, Girona: es comenta com va el projecte, ara que ja fa més d'un any que arribà l'última expedició d'infants.

1922-05-12 Diario de Gerona de Avisos y Noticias, Girona: l'expedició de nens austríacs que tornen al seu país, a Itàlia, són rebuts per l'audiència papal.

1922-05-21 Diario de Gerona de Avisos y Noticias, Girona: un acompanyant de l'expedició de nens austríacs que tornaven a la seva pàtria farà una conferència per informar sobre com ha anat el viatge.

1922-05-24 Diario de Gerona de Avisos y Noticias, Girona: explicació de la xerrada donada pel Sr. Casanovas.

Notícies publicades a Olot:

1920-07-17 El Deber (notícia dividida en dues parts): es demana que Olot sigui ciutat acollidora de nens austríacs.

1920-10-30 El Deber: es forma una junta a Olot.

1920-10-30 La Comarca: la Junta gironina demana que les famílies olotines s'involucrin en el projecte d'acollida de nens austríacs.

1920-11-03 La Tradició Catalana: comença la campanya propagandística a Olot.

1920-11-06 El Deber: llista de les dames que formen el Comitè d'acollida de nens austríacs.

1920-11-13 El Deber: dimiteixen algunes dames que constituïen el Comitè.

1920-11-20 La Tradició Catalana: la campanya propagandística ha tingut molt èxit, a Olot.

1920-12-24 La Tradició Catalana: total de diners recaptats i com va el viatge d'arribada dels nens.

1921-01-29 El Deber (notícia dividida en dues parts): s'atrassa l'arribada de nens austríacs a Olot.

1921-01-29 La Tradició Catalana: s'atrassa l'arribada de nens austríacs a Olot.

1921-03-05 El Deber: arriba a Girona una expedició de nens austríacs de Gratz, alguns d'ells van a Olot.

1921-03-12 El Deber: arriben més nens.

1921-03-12 La Tradició Catalana: arriba l'última expedició de nens austríacs destinats a Olot.

1921-07-02 El Deber: un promotor del projecte d'acollida dels nens austríacs va a visitar-los per assegurar-se que estiguin bé.

1922-04-22 La Tradició Catalana: marxa d'Olot una expedició de nens austríacs.

1922-04-29 El Deber: despedida dels nens austríacs que tornen a Àustria.

1922-05-06 La Tradició Catalana: han sobrat diners de donacions.

1922-05-27 El Deber: es narra com va anar el viatge de tornada a Àustria.

1923-07-07 El Deber: els nens que encara estan a Olot han de marxar.

ANNEX B

A partir d'aquestes factures s'ha pogut deduir a quines cases anaren els nens austríacs, quines eren les botigues que hi havia a l'època, si algun nen estigué malalt...

Aquestes factures van arribar a l'Arxiu Comarcal Olotí degut a que el marit de la tesorera era el senyor Pere Llosas i Badia (Olot 1870-1955), el qual, durant la Restauració, fou diputat conservador a Madrid representant el districte olotí i en la dictadura de Primo de Rivera fou Governador Civil, els descendents del qual cediren diferents fonts documentals del senyor Llosas a l'arxiu comarcal Olotí.

S'han pogut analitzar 69 factures, i a continuació es mostren algunes de les més significatives de cada grup.

Despeses	Nº de factures
<i>Despeses del viatge</i>	3
<i>Allotjament en hotel</i>	2
<i>Roba</i>	27
<i>Sabates</i>	24
<i>Material escolar</i>	1
<i>Medicaments</i>	1
<i>Veladores</i>	1
<i>Operacions bancàries</i>	2
<i>Llistes de despeses generals</i>	3
<i>Maletes</i>	3
<i>Menjar</i>	2

PATRONATO
PRO ALOJAMIENTO DE NIÑOS STIROS
(AUSTRIA)
SECCIÓN DE GERONA
Cort-Real, 6
Apartado de Correos, núm. 8

He rebut de D.ª Beresa Castañer de Poma la quantitat de trescentes pessetes, en concepte de les despeses de viatge corresponents als tres nens i tres nenes austríacs, destinats a Olot en la 1.ª i 2.ª expedició dels dies 7 i 27 de febrer respectivament.

Gerona, 5 de Mars de 1921

L'on 300

Josep Casanovas Poca.

Despesa del viatge de 6 infants austríacs arribats a Olot l'any 1921

V.^{da} de BARTOLOMÉ CASTAÑER
SASTRERÍA Y VARIOS GÉNEROS

Superior, 17

San Esteban, 6

Sras Junta encargada de los niños Austriacos

DEBE:

OLOT 23 de Marzo de 1921

MES	DIA		Pesetas	Cts.
		2 camisas a 6,75 pts una	13,50	
		" Cuellos " 0,75	1,50	
		1 Pantalón pana	15	
		1 Tirantes	1,50	
		2 Diccionarios	6	
Total S E u O			37,50	

Bartolomé Castañer

Despesa de vestuari i diccionaris pels nens austríacs l'any 1921

CONGREGACIÓN DE HERMANAS DE SAN JOSÉ
VELADORAS DE ENFERMOS

Sr. D. *Melchor Domenge*

Olot *26* de *Septiembre* de *1921*

Cuenta de las velas empleadas a favor de D. _____

Mes		Día		Ctas. Imp. Bonet	
				Pesetas	Cts.
<i>Velas desde el 2 de Septiembre hasta el 23 del mismo</i>					
<i>Septiembre</i>	<i>23</i>	Por	<i>21</i> velas de noche.	<i>52</i>	<i>50</i>
	<i>19</i>	Por	<i>16</i> velas de día.	<i>40</i>	
			Horas extraordinarias.	<i>92</i>	<i>50</i>

Recibi

LA SUPERIORA,

St. Daniel Halls

Calle _____ núm. _____

Despesa de "veladores" –monges que cuidaven els malalts a casa seva, tant de dia com de nit–, el que ens revela que un infant emmalatí.

Nelson Domenge

Conta de medicinas i alimentació de la malaltia de Rodolf Savoyitz.

Agost	29	per llet	0'30
	30	in citrat	2'50
	31	gallina	1'25
Septre	1	llet	'70
	2	"	'70
	3	"	'70
	5	"	1'20
	8	gallina	1'25
	6	"	1'25
		llet	1'20
	7	"	1'20
		gallina	1'25
	8	"	1'25
		llet	1'20
	9	"	1'20
		gallina	1'25
	10	"	1'35
		llet	1'20
	11	gallina	1'30
			<hr/>
			22'25

Despesa dels aliments que havia de menjar un nen austríac malalt.

Primera casa en Impermeables

CAPAS y GABARDIMAS impermealizadas

CALZADOS PISO GOMA

chanclos "BOSTON"

Palacio del Calzado

SAN ESTEBAN, n.º 6

CASA FUNDADA EN EL AÑO 1854

SECCIÓN A MEDIDA

Teléfono, 243

OLOT 31 de Diciembre de 192...

Fr. II. Austríacos

DEBE:

P. Alzamora-Olot.

MES	DIA			PESETAS	CTS
Marzo	1	mediasuelas y cordones	"Castañer"	5	35
Abril	12	pintar zapatos	"Las Bols"	2	
Mayo	25	Un par botecqui y gomas	"Castañer"	16	
"	31	Un par botecqui y gomas	"Las Bols"	16	
Junio	2	una goma	"Castañer"		50
"	8	mediasuelas y talones	"Castañer"	5	
Julio	18	mediasuelas y talones	"Las Bols"	5	
Agosto	7	Un par botecqui	"Domenge"	23	
Sept. ^{be}	20	mediasuelas y talones	"Las Bols"	1	50
Nov. ^{be}	3	gomas	"Castañer"	1	
Dici. ^{be}	1	Un par botecqui oscario	"Domenge"	25	
"	19	punteras	"Castañer"	6	
Total ptas.				109	35
				25	
				084	15
				25	
				13	50
				172	85

Despesa de material relacionat amb el calçat. També s'observa el nom de moltes cases olotines acollidores d'infants, i el nom de la botiga, Can Roviera, encara ara activa.

Compta den Francesc	
per el trage i unos	
pantalons, pasetas	70
per unos sapatos	22
per 2 camisas	56
per 3 parell mitrones	3
per 3 parell esparxats	9
per 2 coll una carbata	6
per 1 gorra	5
per media docena pañuelos	5
per 1 trage	70
per unos pantalons	20
per 2 camisas	50
per 2 camisetes 2 calsatines	56
per 1 carbata	3
per 6 panells esparxats	58
per 1 sapatas	30
per 1 gorra	5
per 3 parell mitrones	3
	<hr/>
	311

També hi havia famílies —en aquest cas l'acollidora d'en Francesc— les quals no presentaren una factura per despesa, sinó que quan la criatura acollida marxà es confeccionà una llista on hi havia tots el que, durant aquells 2 anys, se li havia comprat.

 Nota Jte de J. de Guarnición
 Plot 6 Marzo 1922 Dato

1922.
 Marzo 6 Por aca 13 maletas lona buena -
 a 850 Ptas una - 11050

Por orden de Juan Montaña
 Recibi Juan Collado

Contal con J. C. 11050

Despesa per la compra feta el març del 1922 de 13 maletes, el que ens revela que, en aquelles dates, els nens tornaren cap a Àustria.

ANNEX C

En aquest bloc del treball només s'ha pogut entrevistar a un testimoni, la senyora Matilde Sajovitz, que és la filla de Rodolf Sajovitz, nen austríac que es quedà a viure a Olot després de la I Guerra Mundial. La senyora Sajovitz (Olot, 1937) estudià comerç i treballà al magatzem d'una empresa olotina. Un cop s'hagué casat, es va quedar a treballar a casa seva. Els seus pares són Rodolf Sajovitz (Gratz, 1906- Olot, 1992) i Francesca Puig Guillamet (les Preses, 1909-Olot, 1997).

Tot i que ha estat una única entrevista, s'ha pogut obtenir força informació malgrat que la senyora Sajovitz no pogués respondre totes les preguntes del nostre qüestionari i que al contrastar la seva informació amb la de la premsa escrita de l'època, hi ha aspectes que no encaixen. De totes maneres hem de recordar que els fets varen succeir fa molts anys i el que ella ens digué es el que el seus pares li explicaren.

Informació obtinguda de l'entrevista:

En Rodolf i la seva família

En Rodolf era originari de Gratz. La seva mare es va morir quan ell era petit, i el seu pare es va tornar a casar. Aquest era ferroviari i això havia donat la oportunitat a en Rodolf de viatjar molt ja que el seu pare se l'enduïa amb tren. Tenia dos germans i una germanastre, que va mantenir molt contacte amb la Matilde fent-se molt amigues.

Selecció dels nens

La Matilde ens explicà que a Àustria hi havia molta penúria i la Creu Roja portà, així, al seu pare i a altres nens austríacs a països que estaven en millors condicions econòmiques. La Creu Roja seleccionava els nens i els pagava el viatge d'anada. En preguntar-li com es seleccionaven els nens per venir aquí, si havien de ser molt pobres, orfes... no ens ho va saber respondre. Malgrat això creiem que la família d'en Rodolf no era de les més pobres ja que tots els seus germans pogueren estudiar una carrera.

Els nens que vingueren a Olot eren de diferents parts d'Àustria i tenien entre 13 i 14 anys. Segons el programa d'acollida, la seva estada havia de durar dos anys. El pare de Rodolf vingué, durant aquest període, 2 cops, per assegurar-se que el seu fill estava bé. També se'l va voler endur, però en Rodolf no va voler, ja que deia que aquí hi estava molt bé.

Estada dels nens

Quan els nens arribaren a Olot, foren repartits per la Junta olotina a les cases que els havien demanat, i al seu pare li tocà Can Domenge.

En Rodolf sabia escriure i llegir bé l'alemany però durant la seva estada a Olot, ni ell ni els altres nens anaren a l'escola. Evidentment, quan va arribar a Olot no parlava ni català ni castellà, ni tampoc l'esperanto, al contrari del que assegurava la premsa.

La Matilde ens digué que entre els nens acollits no hi ha contacte de cap mena, és a dir, ni trobades ni activitats de cap tipus. La premsa de l'època tampoc no en diu res. Fent referència a això hi ha una anècdota que és produeix quan el fill gran de la Matilde va anar a estudiar als escolapis. Allà tingué un professor de Torroella de Montgrí anomenat Franz Cleider. Així doncs, resultà que el seu pare era un nen austríac que havia arribat en el mateix viatge que en Rodolf, però no s'havien vist més. Com que encara estava viu, l'anaren a visitar i actualment encara mantene el contacte amb els seus descendents.

La vida de Rodolf a Olot

La majoria dels nens s'estaren a Olot el temps acordat, però en Rodolf ja no va tornar a Àustria. La Matilde creu que el seu pare es quedà aquí perquè a Can Domenge hi estava molt bé i sembla, segons ella, que no s'avenia amb la seva madrastra.

En Rodolf, de seguida que pogué, es posà a treballar, perquè a Can Domenge no tenien gaire diners –la Matilde no sembla saber que la Junta olotina es feia càrrec d'algunes despeses dels nens acollits–. Primer treballà uns 2 anys al taller dels sants dels Domenge fent figuretes, després estudià mecànica i finalment feu de xòfer. Treballà molt temps a Can Descalç i a Can Tresserres i

acabà a Can Puigdemont. Finalment es jubilà malgrat que conduir i remenar cotxes sempre va ser la seva gran afició.

Vida familiar

Hi havia molt bona relació entre en Rodolf i el seu pare, per això aquest venia de tant en tant a Olot a visitar el seu fill, i en una ocasió s'hi va estar per un període força llarg. Rodolf, el dia 8 setembre de 1934 es casà amb Francisca Puig Guillamet. Ambdós tingueren una única filla, la Matilde Sajovitz.

En Rodolf tornava a Àustria cada 1 o 2 anys. Hi anava amb tren i sol, ja que no volia que l'acompanyés ningú; l'últim cop que hi tornà, però, com que ja era molt gran, l'acompanyaren la seva filla i el marit d'aquesta, i el portaren a veure tots els seus familiars i coneguts.

Famílies acollidores

No hi havia cap tipus de contacte amb els altres nens nen austríacs que vingueren amb ell, però la Matilde ens explicà quines eren les famílies acollidores que ella recordava: ens parlà dels Bolós i de can Berga, anomenats Bonagent.

Així ens narrà que la Maria Peternel, una nena austríaca acollida per la família Bolós, es quedà també a Olot, i que, al fer-se gran havia perdut una mica el cap: quan li va passar això, en Rodolf va escriure una carta als germans de la Maria perquè tornés a Àustria a viure amb ells, ja que les senyores Bolós eren molt grans. Els germans varen acceptar i en Rodolf va acompanyar a la Maria en el viatge a Àustria.

Segona Guerra Mundial

La Matilde també ens digué que després de la Segona Guerra Mundial (pels volts del 1945) també s'acolliren, per menys d'un any, 10 o 12 nenes austríaques, que tenien entre 7 i 8 anys si bé n'hi havia alguna de més gran i només una de més petita. Les persones que formaven la Junta varen acollir per torns a la petita –Can Arnau fou una de les 3 o 4 famílies que l'acollí–.

Si bé la família d'en Rodolf no va acollir cap nena ja que econòmicament no estaven massa bé, ell va ser una peça important en aquesta segona acollida ja que els feia de traductor. En arribar, com que aquelles nenes no entenien res del que els deien, sempre anaven a buscar el seu pare perquè fes de traductor, i ell de tant en tant anava de casa en casa a fer d'intèrpret perquè es poguessin entendre, fins que elles es varen anar adaptant i ja no el varen necessitar.

També ens explicà quines famílies eren les acollidores – les germanes Vives acolliren a la Brigitte (amb la qual la Matilde s'escriví), la família Mir acollí la Margareta, la família Esquena acollí una altra Margareta, i Can Xaudiera, can Rovira i les germanes Casabona també acolliren nenes-. Hi havia una nena anomenada Karin que era originària de Rússia però no recorda a quina casa s'estava si bé estava en una casa a prop de la plaçeta de Campdenmàs.

Quan les nenes varen marxar –aquesta vegada no es va quedar cap nena a Olot– li varen regalar un recordatori amb les signatures de totes les nenes en senyal d'agraïment per tot el que havia fet per elles.

Si bé totes les nenes tornaren al seu país, la Matilde té constància que moltes famílies mantingueren contacte i que s'enviaven paquets.

Imatges cedides per la senyora Matilde relacionades amb els infants austríacs que vingueren a Olot després de la Segona Guerra Mundial:

D'esquerra a dreta. Fila de darrera: Ana Maria Arau, una de les germanes Vives, Núria Casabona, Sra. Fajula, Isabel Vivas, Pepa Xaudiera, Tura Castanyer, Tura Roura, una de les germanes Vivas, Carmen Rius i Rosita Rius. A les següents files hi ha Rodolf Sajovitz envoltat de nenes austríaques (1949)

Rodolf Sajovitz envoltat de nenes austríaques en el moment de la seva partença, de les quals només se sap el nom de cinc: la Margarette (primera començant per l'esquerra de la fila de darrera), la qual fou acollida per Can Mir, la Loti (davant la Margarette), la qual fou acollida per les germanes Carlets, la Lisbet (és la tercera de la segona fila), la Briguite Feier (quarta començant per l'esquerra, primera fila) i la Gertrudis Maraspin (és la segona de la segona fila començant per l'esquerra), que anà a can Cortada (1949)

Recordatori confeccionat per les nenes austríaques que apareixen a les fotografies anteriors per regalar al senyor Sajovitz abans que tornessin cap a Àustria (1949)

ANNEX D

En aquest bloc s'ha tobat menys notícies que al primer (només una trentena) però la informació ha estat més extensa, ja que les notícies eren més detallades i explícites. Aquestes es centren en el projecte, i quasi no es parla, a diferència de després de la Gran Guerra, de la campanya propagandística, de la qual no se'n sap gaire res. A continuació hi ha una taula, on hi figuren els noms de tots els diaris consultats publicats a Catalunya –no s'ha trobat diaris publicats a Madrid que fessin referència al projecte d'acollida de nens austríacs–, la seva cronologia de publicació i ideologia. Si es vol accedir a la còpia original d'aquestes notícies es pot consultar el CD.

Nom del diari	Cronologia	Ideologia
<i>Acción</i>	1944-1994	diari editat per la FET i les JONS locals.
<i>Ampurdán</i>	1942-1961	diari controlat per les FET i les JONS.
<i>¡Arriba España!</i>	1939-1969	diari de la delegació local olotina de les FET i de les JONS.
<i>Hoja del Lunes</i>	1925-1982	-
<i>Los Sitios de Gerona</i>	1943-1984	diari regional oficial de les FET i les JONS.

Diaris publicats a Catalunya

Notícies publicades a Catalunya:

1948-11-14 Full Parroquial, Ripoll: el Papa demana que la gent s'involucri amb el projecte de nens austríacs.

1948-11-21 Full Parroquial, Ripoll: un cura espanyol demana que la gent aculli infants austríacs.

1949-03-02 Ampurdán, Figueres: arribada de la primera expedició de nens austríacs i es desmenteixen possibles crítiques.

1949-03-13 Full Parroquial, Ripoll: ha arribat la primera expedició de nens austríacs, i encara n'han de venir més.

1949-03-27 Los Sitios de Gerona, Girona: llista de famílies acollidores de la província de girona, per poblacions.

1949-03-30 Los Sitios de Gerona, Girona: arribarà la primera expedició de nenes austríaques. També hi ha una llista de les famílies acollidores de la província de Girona.

1949-03-31 Los Sitios de Gerona, Girona: es narra detalladament la rebuda de la primera expedició de nenes austríaques a Girona.

1949-04-08 Los Sitios de Gerona, Girona: arribada dels nens a Olot.

1949-05-04 Los Sitios de Gerona, Girona: rebuda de 19 nens a Valladolid.

1949-05-26 Los Sitios de Gerona, Girona: entrevista a un acompanyant dels nens austríacs a Girona.

1949-08-05 Vida Parroquial, Figueres: es desmenteixen crítiques del projecte d'acollida de nens austríacs.

1949-08-20 Acció, Balaguer: es parla una mica del projecte d'acollida.

1949-11-11 Vida Parroquial, Figueres: despedida de les nenes austríaques acollides a Figueres.

1950-01-16 La Hoja del Lunes, Girona: passen per Girona dos expedicions de nens austríacs que tornen a Àustria

1950-01-26 Los Sitios de Gerona, Girona: arribada de 16 nens austríacs a Zamora.

1950-02-03 Vida Parroquial, Figueres: s'explica l'acte de despedida que es durà a terme degut a la tornada dels infants austríacs al seu país.

1950-03-04 Los Sitios de Gerona, Girona: es desmenteixen crítiques.

Notícies publicades a Olot:

1949-04-09 ¡Arriba España!, Olot: arriba de la primera expedició de nenes austríaques a Olot.

ANNEX E

En aquest bloc del treball s'ha pogut entrevistar 7 testimonis, la majoria fills de les famílies que acolliren nenes austríaques i que a l'època de l'acolliment tenien entre 12 i 20 anys, així que la majoria recorda força bé com va ser l'estada a casa seva. Totes les persones entrevistades coincidiren en que l'estada dels nens fou gratificant, i en guarden un molt bon record. Tots ells varen estar en contacte durant molt temps després que el 1950 tornessin al seu país, i la majoria encara ara estan en contacte.

Les entrevistes, alhora que tenen punts en comú, contenen informació inèdita que ajuda a entendre millor el projecte d'acollida de nens austríacs i els sentiments que els nens despertaren entre la població i les famílies acollidores. Així, la informació aportada pels testimonis és molt valuosa no només com a document íntim i personal sinó en un marc més general ja que a nivell olotí no hi ha gairebé premsa relacionada amb el projecte. Com a documents gràfics, al final de cada entrevista hi ha fotografies que els testimonis en qüestió ens han cedit.

TESTIMONI I

Nom i cognom: Lluís Aubert

Relació amb el projecte i trajectòria vital: Els seus pares acolliren un nen austríac després de la II Guerra Mundial. El senyor Lluís Aubert (Olot, 1936), que es casà amb la Roser Solà Morales, regentà, al llarg de la seva vida, l'empresa familiar. El seu pare, Joaquim Aubert Camps (Olot, 1894-1929) i la seva mare, Beatriu Capellà Plaja (Palamós, 1897-Olot, 1980), eren els propietaris de la fàbrica tèxtil Aubert, també coneguda com "Can Jombi".

Informació extreta de la conversa:

Vinguda

El senyor Lluís ens digué que es decidiren acollir nens austríacs perquè allà tenien moltes dificultats per menjar; la majoria estaven desnutrits, i tot i que rebien gran quantitat de queviures de Suïssa no eren suficients per abastir les necessitats de la població.

El senyor Lluís no sabia qui organitzà aquest projecte però digué que creia que havia estat preparat per algun sector eclesiàstic.

Estada

La seva família decidí que volia acollir una criatura perquè, a part de fer un acte de caritat, semblava que les famílies benestants olotines tenien l'obligació de fer-ho. A més, tenir un nen acollit a casa era una mena de prestigi, una cosa de què presumir, en certa manera.

Els demanaren un nen, però al final els digueren que els tocava una nena (no sap ben bé per què però creu que hi hagué un problema de distribució).

Repartiren els nens des d'Olot. La seva mare veié una nena, que era preciosa, i anava pensant "tan de bo em toqui aquesta criatura!" i així va ser: es deia Cristina Sauer i tenia 6 anys. Estava tan contenta que de camí, mentre la duia a casa, com que no podien parlar perquè no s'enteni, es posà a cantar-li cançons.

Les nenes arribaren en tren el 1953, en una expedició mixte: la Cristina, que a Àustria hi havia deixat els pares i el seu germà, en Peter, sempre els explicava que se'n recorda que a l'estació de Portbou els donaren taronges perquè mengessin, i com que no n'havien vist mai, se les mengaren amb pela i tot: i les trobaren boníssimes!

Durant la seva estada aquí, que durà aproximadament un any, s'escrivia amb els seus pares, i els pares adoptius i els biològics de la nena també ho feien. Mai es trucaren, però, ja que les comunicacions a Àustria eren molt deficientes.

Com que la germana del senyor Lluís estudiava alemany (tot i que plegà de fer-ho quan s'acabà la Segona Guerra Mundial) tenia un diccionari alemany-català i s'entenia una mica amb la Cristina, que quan va arribar no parlava ni català ni castellà (aquesta segona llengua l'aprengué de seguida). Al principi, però, en Rodolf Sajovitz venia de tant en tant a casa seva i els feia d'intèrpret: parlava amb la nena i així sabien si necessitava alguna cosa.

Durant l'estada aquí, mai es posà malalta i es va divertir moltíssim.

Altres estades

A la Cristina li costà molt tornar a Àustria: allà encara hi havia molta misèria, es passava gana, els seus pares eren molt estrictes i la feien anar a l'escola.

Algú digué als Aubert que si demanaven, l'any següent, que la Cristina tornés, la deixarien venir, i així ho feren. Llavors vingué un any (arribà amb altres nens, tot i que no tants com la primera tongada).

Anà al Cor de Maria un temps: però anar a l'escola no li agradava gens, i com que la mare del senyor Lluís s'assemblava molt de caràcter a ella i entenia que no li agradés anar a l'escola, li donaren permís perquè durant els últims mesos de la seva estada no hi anés.

Quan marxà escrivia als seus pares acollidors en alemany: quan aquests moriren, els seus fills descobriren les cartes, ja que no sabien que havien mantingut correspondència. La Traudi, ara fa uns 5 o 6 anys, els demanà si volien posar-se en contacte amb la Cristina, ja que ella tenia la seva adreça. I així ho feren, ja que des que els pares del senyor Lluís havien mort havien

perdut el contacte. Actualment ha vingut uns quants cops a Olot tot i que ja no sap parlar ni castellà ni català.

Contactes

El senyor Lluís ens digué que tenia fotografies de la Cristina i que les buscaria. També ens informà que a Can Mir acolliren una nena austríaca de 10 o 12 anys que estava molt trista, i tingueren molts problemes perquè es pogués integrar: el senyor Lluís ens explicà que un dia, quan ja feia temps que havia arribat, anà a jugar a casa seva, i com que ell la feia riure, s'ho passaren molt bé. Llavors els seus pares acollidors li digueren que era el primer cop que la veien somriure des que havia arribat. També tingueren criatures austríaques acollides els Mas, Hostench i Sacrest.

Imatges cedides pel senyor Aubert:

Arribada de la Cristina a l'estació, l'any 1949

El dia de l'arribada d'un grup de nenes austríaques: d'esquerra a dreta hi ha la Traudi, l'Erika, en Joaquim Aubert i la Cristina (Girona, 1949)

D'esquerra a dreta: a l'última fila hi ha en Josep i la Beatriz –els avis del senyor Aubert–, a la segona fila hi ha l'Esperança, la Carmen i en Joan –els tiets del senyor Aubert– i a primera fila hi ha en Pepe Aubert, la Cristina i en Joaquim Aubert (1949)

La Cristina a Roses l'any 1949

D'esquerra a dreta: l'Erika, la Mercè Vayreda, la Cristina i la Beatriz, l'any 1949 al Parc de les Mores, Olot.

Dia 20 de novembre de 1949: dia que la Cristina torna cap a Àustria 1949

Fotografia que enviaren els pares de la Cristina quan aquesta –la primera començant per l'esquerra– estava celebrant el Dia dels Nens (1950)

TESTIMONI II

Nom i cognom: Rafel Aramburo

Relació amb el projecte i trajectòria vital: Els seus oncles acolliren un nen austríac després de la II Guerra Mundial. El senyor Rafel Aramburo (Olot, 1951), treballà com a administratiu. És fill d'Aureo Aramburo Pérez-Iñigo, alcalde d'Olot entre 1956 i 1966. El seu avi era Rafael Hostench Quintana (Olot, 1879-1947), el qual fou alcalde d'Olot durant la dictadura de Primo de Rivera (1924-1929) i durant la dictadura franquista (1940-1942). En la seva primera etapa a l'alcaldia impulsà les obres públiques i executà l'anomenat Enllaç de Carreteres, amb la unió de les carreteres de Vic i Girona. Estava casat amb Guadalupe Basil i Matas (Olot, 1876-1970).

Informació extreta de la conversa:

Vinguda

Vingueren un grup de nens austríacs perquè al seu país passaven gana i misèries. Unes famílies, voluntàriament, els acolliren. Qui tramità i organitzà el projecte fou una organització eclesiàstica.

Estada

A la família d'en Rafel els tocà un nen de 10 anys molt trapella i espavilat que es deia Gerardo. Quan ell vingué, en Rafel tenia 2 o 3 anys. S'està a Olot un any aproximadament (1950). Al estar-se aquí tant de temps, el nen anà als escolapis –tot i que no sabia castellà, i no l'acabà ni d'aprendre'l mai, ni a parlar-lo bé—. Però com que volien que, per sobre de tot, s'ho passés bé, li concedien tot el que volia i sempre que podien, deixaven que fés campana i anés a la casa de pagès que tenien; a en Gerardo li encantaven els animals i estar a l'aire lliure.

Al principi s'entenien amb símbols i quan la família rebia una carta dels seus pares, demanaven a en Rodolf que la traduís (llavors el senyor Rafel ens explicà que després del 1918 s'havien acollit nens austríacs, com a Can

Domenge, que acolliren en Rodolf i que aquest no tornà al seu país i es quedà a viure a Olot.

Per Nadal, el seus pares biològics li enviaren, com a regal, un ninot típic austríac (en Gerardo l'anomenava Kaspelin) i li feu molta il·lusió. A més, el seu pare adoptiu s'enfilà a dalt de la xemeneia i en Gerard havia de cantar i ballar cançons tradicionals del seu país i de tant en tant queia algun regal per la xemeneia: això li encantà, ja que es pensava que eren els àngels que li tiraven regals. A més, a Àustria això no es feia.

Quan fou hora de marxar ho feu amb recança, perquè recordava el seu país com l'havia deixat, i no volia tornar a aquell lloc ple de misèria. A més, durant l'estada a Olot no s'enyorà gens, tot i que a Àustria hi havia deixat els seus pares i els seus dos germans.

Altres estades

Quan en Gerard marxà, van mantenir correspondència, i com que els oncles del senyor Rafel veien que a casa d'en Gerardo estaven millor econòmicament i no tenien tants problemes per tirar endavant, pensaren que ja no calia que l'acollissin un altre cop a casa seva. A més, els pares biològics d'en Gerardo els enviaren moltes fotografies que el senyor Rafel encara guarda, i on es podien veure aquests canvis i que el nen estava bé a Àustria.

Al cap d'un temps, en Gerardo tornà a Olot: llavors devia tenir poc més de vint anys, i explicava, amb un castellà bastant dolent i pobre, que aquí s'ho havia passat molt bé i s'havia divertit molt. En aquell temps el senyor Rafel tenia uns 10 anys.

Quan els seus tiets moriren, el senyor Aramburo creu que en Gerardo continuà enviant cartes, però com que els hi devien retornar, es devia pensar que estaven tots morts i perderen el contacte, o sigui que actualment no saben res d'ell.

Contactes

Només de començar l'entrevista ja ens va explicar que ell no se'n recorda d'en Gerardo, ja que quan vingué a Olot, el senyor Aramburo només tenia 2 anys, i que el que sap d'aquells fets, és gràcies als seus pares. Ens explicà, això sí, que moltes altres famílies havien acollit nens austríacs després de la Segona Guerra Mundial, com els Casabona o com els Mas que, creu, adoptaren una noia.

TESTIMONI III

Nom i cognom: Eduard Cortada

Relació amb el projecte i trajectòria vital: Els pares del senyor Cortada (Olot, 1931), el senyor Pere Cortada i la senyora Dolors Domènech, que acolliren una nena austríaca després de la Segona Guerra Mundial, regentaven el negoci que actualment dirigeix el senyor Eduard, les “Maderas Cortada Domènech, S.A.” .

Informació extreta de la conversa:

Vinguda

El senyor Cortada creu que vingueren nens austríacs perquè al seu país passaven molta misèria i tenien moltes dificultats per poder menjar decentment. Qui organitzà el projecte és, segons ell, una branca de l'Església o alguna institució relacionada amb aquesta.

L'associació organitzadora enviava sol·licituds a qui volia acollir un nen, o sigui que la seva família en demanà una i els acceptaren com a família acollidora. El senyor Cortada creu recordar que les famílies Puigdemont, Canal, Mir i Sajovitz acolliren nens.

Estada

Ens explicà que a Can Cortada els tocà una nena que s'anomenava Gertrudis Maraspin, però que tots l'anomenaven Trude. Quan arribà tenia uns 10 o 12 anys, com la majoria de criatures que vingueren, unes 20, i la majoria noies. La nena, que era vienesa –totes eren o de Viena o de ciutats properes a aquesta–, no tenia mare ni germans, només el pare havia sobreviscut als horrors de la guerra.

S'està a Olot uns 6 o 8 mesos –vingué entre l'any 1945 i el 1950–. Aquí no assistí a l'escola, sinó que amb altres nenes nouvingudes es feren unes classes semblants al que seria ara anar a conferència, 2 cops per setmana,

específiques per elles, on tot era més bàsic i aprenien l'idioma. No totes les nenes anaren a conferència, però.

A la Traude no li va costar gaire integrar-se, tot i que depen de què hi hagués a la taula es negava a menjar-ho i, al no poder entendre's, els Cortada no sabien explicar de quins ingredients estava fet.

La Traude feia molt la seva vida, i no es relacionava gaire amb la seva nova família. Arribava a casa i anava a jugar amb altres nenes austríaques, especialment amb la nena que vivia a la casa del senyor Mir, amb qui eren molt amigues. Quan era hora de sopar tornava a casa.

Sempre que arribava una carta del seu pare en alemany, els Cortada anaven a veure en Rodolf Sajovitz perquè els traduís el que hi posava.

Altres estades

Els Cortada no tornaren a convidar a la Trude (quan el senyor Eduard fou més gran anaren a visitar-la a casa seva), però mantingueren correspondència. Quan aquesta fou gran, es casà amb un home italià, i anaren a viure a Itàlia una temporada. Van passar d'escriure's cartes a enviar-se, només, una postal de Nadal cada any. Fins que un any la Trude no els l'envià. Llavors els Cortada li escriviren una carta, de la qual tampoc reberen resposta. I així és com s'acabà la relació entre les famílies, i ara ja fa anys que no saben res d'ella.

Contactes

El senyor Cortada no ens digué amb qui més podíem contactar, però el que sí que va fer va ser deixar-nos fotografies de la Traude.

Imatges cedides pel senyor Cortada:

D'esquerra a dreta: Dolors Domènech, Pere Cortada i la Traude, passejant per Olot el 1949.

Fotografia de la Traude enviada des d'Àustria el 1955.

TESTIMONI IV

Nom i cognom: Montserrat Llosas

Relació amb el projecte i trajectòria final: La senyora Montserrat (Olot, 1930) és la néta del senyor Pere Llosas (Olot, 1870-1955), el qual fou un membre destacat, en la darrera dècada del segle XIX, del Cercle Tradicionalista d'Olot i de les diferents juntes carlines del districte, arribant a ser diputats a Corts durant una temporada. El promès de la senyora Montserrat era el senyor Sacrest, la família del qual acollí una nena austríaca.

Informació extreta de la conversa:

Vinguda

La Traudi era una nena vienesa i tenia 4 germans, 2 nenes i 2 nens, un dels quals vingué amb la Traudi i també fou acollit per una família, però barcelonina. Els seus pares feien de porters però el pare morí en un bombardeig a Viena. Els incautaren el pis i per poder continuar treballant de portera, hagueren d'anar a viure al soterrani, on de tanta humitat que hi havia, la paret sempre estava molla. A més, la Traudi havia de dormir en un llit molt petit amb la seva germana. Quan arribà a Olot, en canvi, es trobà amb un lavabo i un llit per ella sola, i sempre tenia el plat ple, aspectes que facilitaren la seva adaptació i que no s'enyorés tant.

A Viena hi havia molta misèria, i encara s'hi estaven els russos, ja que estava ocupada per aquests. Així, es feu una crida on es deia que podien anar nens a Espanya en famílies que els acollissin com si fossin seus. A nivell olotí es feu molta propaganda perquè les famílies s'animessin a acollir-los: s'explicà a través de pamflets i propaganda que allà tenien molta gana, que passaven moltes penúries...

A Olot, es varen acollir entre 10 i 12 nens catòlics d'edats compreses entre els 5 i 12 anys, la majoria eren nenes. La Traudi vingué quan tenia uns 6 o 7 anys.

Estada

Càrites, o una associació similar, els portà i s'encarregà de les despeses del viatge, del menjar.... és a dir, organitzà el projecte, que tenia una projecció internacional.

La Traudi, juntament amb altres infants i monitors que els acompanyaven, vingueren per Setmana Santa entre l'any 1949 i el 1950, quan segons la Montserrat a Olot ja no hi havia tanta misèria ni tanta fam, i ja s'havia superat la postguerra.

Tota la mainada, però, no parlava ni català ni castellà. Per sort, la sogra de la Montserrat parlava una mica d'alemany. La Traudi, que tenia molta vergonya i no deia mai res, deixà de tenir aquesta actitud i perdé la por quan un dia, mentre dinaven, la sogra demanà (en català) a la criada que portés un gerro de color blau amb aigua. La nena, al sentir la paraula blau (el blau en alemany s'anomena igual que en català) es posà molt contenta i perdé la timidesa que el problema del llenguatge li havia causat.

Amb el Sr. Sacrest jugava a cartes i aquest es deixava fer trampes per intentar que la Traudi estigués contenta: cal recordar que tot i que la nena estava a Can Sacrest, la Núria hi anava molt sovint ja que llavors festejava amb un fill d'aquest.

La família acollidora tenia pensat que la Traudi estés interna al Cor de Maria i que els caps de setmana els passés a Can Sacrest, però només aguantaren així una setmana, ja que la nena s'enyorava, o sigui que decidiren que es quedés a viure a casa seva i que anés a peu a l'escola. Allà es feu molt amiga de la Rosa Maria Muntanyà, ja que eren companyes de pupitre (de fet, entre elles encara ara hi ha tanta relació que fins i tot s'han convidat als casaments dels seus fills).

Cada setmana escrivia una carta a la seva mare, i amb les seves germanes també s'escrivia molt sovint.

Durant l'estada, no tingué cap malaltia important, era una nena sana: només va passar alguna grip i prou, com és comú amb tots els nens d'aquesta edat.

Altres estades

El primer cop que la Traudi vingué a Olot s'hi està, com la resta de mainada, sis mesos, però tornà a Olot per passar l'estiu. Dos anys més tard tornà a Olot per passar-hi dos anys més (per això parla tan bé el castellà i el català). Quan tornà a Àustria, llavors, ja tenia edat de posar-se a treballar així que feu un curset per ser perruquera a Àustria. En fer aquest ofici, tenia vacances a l'agost i venia a Olot i s'estava aquest mes amb els Llosas i els Sacrest. Durant 9 anys anaren tots junts a Lloret, on els Llosas tenien un apartament. Després anaren a Palamós amb tota la família de la Traudi, que vingué amb un Seat 600 amb la seva mare, la seva germana i el seu cunyat. L'últim cop que es veieren amb la Montserrat fou al setembre, ara fa uns 2 anys.

La Traudi es casà, i el seu marit era crupier en un casino –va arribar a dirigir un casino a Londres– i això els permetia viure bé i els permeté comprar-se una casa a Badem Badem.

Contactes

La Montserrat ens digué que a Can Aubert i a Can Vayreda acolliren nenes, i que la nena que acolliren els Vayreda era força desagraïda –no es volia menjar el que li donaven, i deia que a Viena menjaven millor. Com a curiositat, ens explicà que a Can Llosas demanaren un nen, però al final en vingueren menys dels que tocaven per alguna raó que la Montserrat desconeix i algunes famílies, entre aquestes els Llosas, es quedaren sense poder-ne acollir cap.

També ens explicà que un senyor de Girona, en Joan Ferran, es casà amb una nena austríaca acollida i mantingué contactes amb nens austríacs acollits fins que muntà una associació anomenada “Niños de España” (o així creu la Montserrat) i que la Traudi n'és la presidenta a Àustria. Aquesta associació va celebrant trobades, i fa 2 anys es trobaren a Navarra, on la Traudi hagué de fer un discurs i es trobà amb el president d'aquesta comunitat.

TESTIMONI V

Nom i cognom: Montserrat Mas

Relació amb el projecte: Els seus pares acolliren un nen austríac després de la II Guerra Mundial. La senyora Montserrat (Olot, 1935), era professora d'esmalts i ceràmica de l'Escola de Belles Arts d'Olot, de la qual també fou directora. Ha fet exposicions d'esmalts i ceràmiques en algunes sales d'Olot. El seus pares eren Bartomeu Mas i Collellmir (les Preses, 1900- Olot, 1980), pintor i director de l'Escola de Belles Arts d'Olot entre 1951 i 1970, i Matilde Hostench i Basil (Olot, 1906-1990).

Informació extreta de la conversa:

Vinguda

La senyora Montserrat Mas ens explicà que hi havia una associació que es cuidava del projecte de fer venir nens austríacs a Espanya, tot i que no recorda quina era. També digué que el nen que acolliren a casa seva vingué, més o menys, l'any 1950.

Estada

La família Mas acollí un nen perquè a Àustria estaven molt malament després de la guerra, i ells sentien empatia amb la seva situació ja que durant la Guerra Civil les havien passat molt magres ja que el pare de la senyora Montserrat havia hagut d'amagar-se i anar a l'exili, els republicants els havien fet fora de casa i havien passat molta gana.

La senyora Montserrat ens explicà que, mentres que a Olot només es podia triar si es volia un nen o una nena, a Girona es podia escollir el nen o nena que es volia, com si fossin bestiar, i això, la senyora Montserrat no ho trobà gens bé, ja que per les criatures devia d'haver estat molt desagradable. De totes maneres la família Mas va triar un nen ros, preciós i intel·ligent de set anys anomenat Arnold. El nen va demanar que li diessin Arni, ja que els seus pares l'anomenaven així. La seva família vivia en un poble a uns 20 quilòmetres de Viena. Eren de classe mitja, però després de la guerra quedaren arruïnats: el

seu pare era periodista però es quedà sense treball i tenia dificultats per alimentar els seus dos fills.

L'Arnold es quedà sis mesos a Olot i malgrat que semblava molt tímid, s'adaptà de seguida. Si bé algun nen vingué amb sarna i s'hagué d'estar a l'hospital, l'Arnold sempre estigué molt sa i no tingué cap problema per adaptar-se a la cuina catana: a Àustria havia passat molta gana.

L'Arnold aprengué català i castellà molt ràpidament i ja que no li agradava quedar-se sol a casa, de seguida anà a l'escola, als escolapis. A més, el germà de la senyora Montserrat hi anava, o sigui que de seguida volgué anar a classes, perquè així podien estar junts malgrat estudiar en cursos diferents, ja que l'Arnold era un parell d'anys més petit que ell. S'emmirallava amb ell i es feren molt amics. A més l'Arnold tenia por de dormir sol així que tots dos compartien habitació.

A la casa de pagès que els Mas tenien, en Roni aprengué a nadar al safreix, i quan, anaren al mar disfrutava moltíssim jugant amb les onades, malgrat el pànic que seva mare acollidora tenia a que s'ofegué.

Quan arribaven cartes d'Àustria, en Rodolf les traduïa. En Rodolf era un noi acollit després de la Primera Guerra Mundial i que no tornà al seu país sinó que es quedà a viure a Olot.

Als vespres sempre venia a sopar un amic de la família que tenia un bigoti molt gran. L'Arnold sempre estava nerviós quan ell venia, i un dia, mentre sopaven, es va aixecar i va començar a estirar-li els bigotis mentre deia "russo, russo". És a dir, es pensava que era un soldat rus i per això li feia por i li tenia ràbia.

Un dia anaven pel carrer i veieren les germanes Carlets, que també havien acollit una nena. Llavors, l'Arnold, al veure la nena, es quedà aturat, i, de sobte, els nens corrien l'un cap a l'altre i s'abraçaren. La senyora Montserrat es pensà que la nena era una coneguda del poble de l'Arnold, però llavors, entre llàgrimes, ell li explicà que era la seva germana. Les famílies decidiren que cada dia la nena dinaria a casa dels Mas, així els germans es podrien veure. No sabien que eren germans perquè les famílies olotines que acolliren nens no feien actes o activitats entre ells. En aquest cas, a més, primer vingué la nena, i al cap d'un temps el nen.

Quan hagué de marxar, tots es posaren molt tristos: els pares de la senyora Montserrat estaven molt contents d'haver acollit un nen, i amb ell s'ho passaren molt bé. Quan va tornar a Àustria, els seus pares no el reconeixien de tant que s'havia engreixat i havia crescut.

Altres trobades

Al cap de 4 anys de que l'Arnold marxés, la senyora Mas i una amiga anaren a Viena on ara vivia la família de l'Arnold. Els pares de l'Arnold no permeteren que s'estiguessin en un hotel i passaren l'estada a Viena a casa seva: dormiren al llit de matrimoni dels pares de l'Arnold amb l'aixovar de quan es casaren, i al marxar els donaren una maleta de cuir plena d'estovalles de punt i tot el bo i millor que tenien. Tot això ho feien en senyal d'agraïment per tot el que havien fet per ells de manera voluntària.

Passà el temps i l'Arnold es casà, formà una família... fins que morí als, més o menys, 50 anys: uns mesos abans els escriví explicant que estava a l'hospital i tenia una malaltia de la qual sabia que no es recuperaria. El seu pare també estava a l'hospital, i l'Arnold es morí una setmana després que ell.

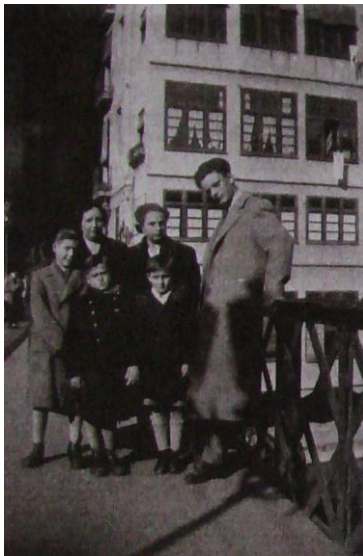
Contactes

Les famílies mantingueren correspondència fins al final i a hores d'ara, la senyora Monsterrat manté contacte amb la Traudi, la nena acollida pels Sacrest. Aquesta els venia a veure de tant en tant. L'entrevistada també era amiga de la Tura Roura, els pares de la qual acolliren una nena i quan estava a l'hospital, ella li parlà de la nena que acolliren, que s'anomenava Gerti.

També ens parlà de la germana de l'Arnold, que tornà al cap d'un temps a veure la seva família acollidora; les germanes Carlet. Llavors feia uns pits voluminosos i anava amb una camisa estreta; com que les germanes Carlets vestien d'una manera molt recatada, li digueren que s'havia de cordar més la camiseta, i al dir-los que no ho faria pas va fer un moviment bruscat amb els braços i li sortiren els botons de la camisa disparats. Al recordar-ho, la senyora Mas encara riu, fent memòria de com de còmic fou el moment.

Al cap de deu o quinze anys d'haver dut a terme aquest projecte, reberen una carta del Cònsol d'Àustria perquè hi anessin, amb tot pagat. Moltes famílies olotines hi anaren però la senyora Mas no pogué anar-hi. Allà es trobaren amb els nens que havien acollit.

Imatges cedides per la senyora Mas:

Arribada de l'Arnold a Girona, l'any 1949. Tota la família de la senyora Mas l'anà a rebre.

L'Arnold, el dia que va arribar a Girona, el 1949

Cartell que, el dia d'arribada, l'Arnold potava penjat al coll (1949)

W. K. Stadt, 21. 7. 1949

Sehr verehrte Familie Mas!

Mit großer Freude nahmen wir Ihren lieben Brief vom 12. Juli mit den Fotos in Empfang. Unausgesprochen groß ist unsere Freude und unser Glück darüber, daß es unseren Knaben vergönnt ist bei Ihnen weilen zu dürfen. Sisher hatten sie nur schwere Zeiten erlebt und besonders Arni mußte immer wieder verzichten, so daß es uns selbst schon leid tat, wir es aber be- dingt durch die schlechten Verhältnisse nicht immer können. Wir können un- liebhaft vorstellen, daß Arni sehr zufriede- neu ist. Er schreibt ja auch überück- lichte. Inzwischen werden Sie Arni ja aus- schon kennen und sein übergroßes Interesse und seine Liebe zu Tieren von- Blumen herangehen haben. Daß Arni- ide bei Ihnen, hochverehrte Familie Mas, gut erhalten wird, daran glaube

1151
R. Z.

wie auch und sind sehr hoch darüber, den Arni wächst jetzt abart stark, das hier bei uns das glücklichste für Arni zu befrachten gewesen wäre. Ich schreiben, daß Arni viel ist macht uns glücklich. Zu Hause ab es immer sehr wenig und machte uns da mit große Sorgen.

Am glücklichsten aber machte uns, das wahre Wunder, das Treffen unserer Knaben in Olot. Allzu gerne hätten wir das erste Zusammentreffen gesehen.

Nun wollen wir noch herzlich Dank sagen für die schönen Foto- s. Hoffentlich macht Ihnen Arni nicht zuviel Unstände mit seiner übergroßen Liebe.

Bitte seien Sie nicht böse wenn wir so oft schreiben und Ihnen Ihre bestimmt kostbare Zeit nehmen aber die Liebe zu unseren Kindern zwingt uns dazu.

Nun wollen wir Ihnen und Ihren Lieben nochmal danken, es grüßt Sie herzlich
Familie Schindel

Carta escrita per la família de l'Arnold a la família Mas el dia 21 de juliol de 1949. Aquesta diu el següent:

Apreciada família Mas,

El 12 de juliol vam rebre la seva amable carta i les fotografies amb gran alegria.

La nostra joia és indescriptible, sabent que els nostres nens poden quedar-se amb vostès. Fins ara només han viscut temps difícils, sobretot l'Arni, el qual estava tan demacrat que només de veure'l ens apenava, però nosaltres no ho podem canviar. Ara ens podem imaginar que l'Arni està molt content. A més, ell també ens escriu molt animat. Ara que ja el deuen conèixer, segurament saben que té un enorme interès i amor pels animal i les flors.

Que l'Arni, amb vostès, molt apreciada família Mas, sigui ben acollit, en aixòensem. Nosaltres també estem molt contents pensant que aquí creix més sa i fort que aquí amb nosaltres. El que escriviu sobre l'Arni –que ara menja molt– ens fa posar molt contents. A casa menjava sempre molt poc i això ens preocupava molt.

El que més ens va alegrar, el que va ser un verdader miracle, fou la trobada dels nostres nens a Olot. Ens hagués encantat poder presenciar la primera trobada.

Ara volem donar-los moltíssimes gràcies per les boniques fotografies.

Esperem que l'Arni no els causi cap molèstia.

Sisplau, no s'enfadin si escrivim tan sovint cartes ja que els hi prenem el seu preciós temps, però l'amor que sentim pels nostres fills ens hi obliga.

Finalment volíem donar-los les gràcies altre cop,

Us saluda cordialment,

Família Schindel

TESTIMONI VI

Nom i cognom: Tura Roura

Relació amb el projecte i trajectòria vital: Els seus pares acolliren una nena austríaca després de la II Guerra Mundial. La senyora Roura es casà amb l'escriptor Ramon Grabulosa. L'any 1986 publicà *La meva història de la guerra, a Olot*. Els seus pares eren Joan Roura Casabosch, advocat i alcalde d'Olot entre 1920-21, i Teresa Castañer de Cortada.

Informació extreta de la conversa:

Vinguda

Una institució semblant a Acció Catòlica fou la que organitzà el projecte de portar nens austríacs a Espanya, ja que a Àustria la majoria de la gent era molt pobre i passava molta gana.

La família de la Gerti –així és com s'anomenava la nena acollida pels Roura– també vivia al llindar de la pobresa: el seu pare era un alcohòlic, i tenia germans i una mare que havia de treballar per mantenir-los a tots.

Quan vingué a Espanya per primer cop, la Gerti tenia uns 6 anys i era molt espavilada.

Estada

Quan la Gerti arribà a Olot no parlava ni català ni castellà, o sigui que per entendre's ho havien de fer fent gestos o mímica. De tota manera, ja només d'arribar li feren anar a comprar el pa i així obligaren que s'espavilés i es fés entendre. Segons la senyora Tura era una nena molt maca i simpàtica, cantava i ballava cançons austríaques i tothom se l'estimava molt.

També ens digué que a casa seva volien que la nena fos lliure, jugués amb altres nenes austríaques i que s'ho passés bé, mentre que hi havia famílies que volien que les cuidessin, estiguessin per ells i quasi no les deixaven sortir a jugar al carrer.

Quan la Gerti hagué de marxar, li compraren una jaqueta de pell, ja que a Àustria feia molt fred i no tenia res per abrigar-se, però quan la nena tornà al seu país d'origen els seus pares no deixaren que se la posés, ja que desentonava dins l'ambient en el qual vivien, fent-los passar per rics.

Com que la Gerti feu la comunió a Àustria, els Roura li enviaren el vestit de comunió, fet per la senyora Costa, una modista olotina.

Altres estades

La segona vegada que vingué, s'està a Olot durant un any. Ja que l'estada va ser llarga, anà a classes particulars amb el senyor Coll. També tornà, un tercer cop, durant menys d'un any.

A part d'aquestes vingudes, mantingueren molt contacte, ja que s'escrivien cartes, es trucaven... fins a l'actualitat.

Contactes

La senyora Tura ens va dir que podíem contactar amb altres famílies acollidores o descendents d'aquestes, com la senyora Barnadas, els senyors Mir, la família Vayreda, la família Llosas i la família Esquena.

També ens digué que parléssim amb la seva germana, la Glòria Roura, viuda del senyor Coc, que segons l'entrevistada tenia "el cap més clar" i que ens podria donar més informació referent a la Gerti.

Com a curiositat ens explicà que els fundadors de les xocolates Gluki acolliren una nena austríaca, i que quan decidiren posar el negoci dels bombons li volien posar el nom de la nena, però un amic de l'amo li digué que no era un nom adient per un negoci i suggerí el de "Gluki". L'amo del negoci li feu cas i al final es quedà amb el nom que actualment coneixem.

TESTIMONI VII

Nom i cognom: Núria Sacrest

Relació amb el projecte i trajectòria vital: Els seus pares acolliren una nena austríaca després de la II Guerra Mundial. Els progenitors de la senyora Núria (Olot, 1927) eren els propietaris d'una fàbrica tèxtil. La senyora Sacrest estudià traducció i interpretació i actualment resideix a Barcelona.

Informació extreta de la conversa:

Vinguda

La senyora Núria creu que qui organitzà tot aquest projecte era Acció Catòlica, i són qui els oferiren a la família Sacrest l'opció d'acollir-ne un. També ens digué que ja que ho organitzava una associació catòlica, era normal que es decidís ajudar a un país que professés aquesta religió tant ferverosament com ho feia Àustria.

La família Sacrest acceptà acollir una nena. La senyora Núria creu que Acció Catòlica pagà totes les despeses del viatge.

La criatura que els fou assignada era la Traudi, una nena vienesa. Aquesta tenia 6 anys i era la més petita de nenes que vingueren a Olot. La seva mare era viuda, ja que el seu marit desaparegué a la Guerra, i tenia 5 fills. La Traudi era molt llesta, sociable i àgil (li encantava la gimnàstica). De fet no era ella qui havia de venir a Olot, sinó el seu germà bessó, que a l'últim moment es feu enrere i ella acceptà ocupar el seu lloc.

Vingué l'any 1949, amb una expedició amb altres nenes austríaques (però no totes vieneses). Malgrat que al arribar estaven totes molt espantades –tot i que la mare de la Traudi li explicà clarament en què consistia el projecte i el que faria a Espanya–, no viatjaven soles, ja que les acompanyaven noies austríaques que les ajudaven si tenien algun problema.

Estada

Les criatures austríaques s'estaren a Olot uns 6 o 8 mesos, i marxaren totes juntes, tal i com vingueren.

Per sort, la mare de la senyora Núria sabia una mica d'alemany i escrivia a la mare de la Traudi. La família de la Núria volia que aquesta aprengués a parlar bé l'espanyol i la feren anar al Cor de Maria, ja que a aquella època era la llengua oficial.

La Traudi era molt amiga d'altres nenes austríaques, especialment de la Cristina, que estava a Can Aubert. Aquesta família perdé el contacte amb la nena, però anys més tard, el recuperaren gràcies a la Traudi.

La Traudi també es feu molt amiga de la seva família acollidora, especialment del Sr. Sacrest, ja que era una persona molt afable. Com que els Sacrest anaven molt a Lloret (hi tenien una casa), la Traudi es feu amiga d'una nena austríaca que estava siguent acollida per una família de Lloret. Els pares adoptius de la Traudi estaven molt contents que ella pogués parlar amb algú l'alemany, perquè així s'asseguraven de que no oblidés el seu idioma matern.

L'única cosa que no li agradava a la Traudi d'aquest país era sentir les sirenes de les ambulàncies, ja que li recordaven el soroll de quan a Viena, durant la guerra, aquestes sonaven avisant que s'acostaven avions amb bombes.

Altres estades

L'any 1950, la Traudi tornà per uns altres 6 o 8 mesos, com quasi tots els altres nens. I seguí el mateix procediment l'any 1952. Quan tornà a Àustria per primer cop, un cop arribà a l'estació i es trobà amb la seva mare, li preguntà on era el xòfer, ja que a Can Sacrest en tenien un. I fou llavors, quan la mare respongué que a casa seva hi arribaren en tramvia, quan començà a conscienciar-se que les coses a Àustria eren diferents que a Espanya.

De gran, la Traudi treballà de perruquera a la perruqueria de la seva germana, i venia a Espanya els estius. Com que es casà amb un groupier, de casada feu molt bona vida. A més, degut a la feina del seu marit viatjà molt.

Contactes

La senyora Núria ens meniconà que abans d'acollir nens austríacs se n'acollí de polonesos. Creu que també se n'acolliren d'alemanys al mateix temps que s'estaven acollint criatures austríaques.

Altres famílies que acolliren nens foren els Roura, que acolliren una nena anomenada Gerti, i el Mas Coll de Mir, que acolliren un nen, l'Otto. També acolliren nens els Fajula, els Vayreda i els Casabona.

La senyora Núria ens digué que havíem de parlar amb la Rosa Maria Montanyà, que ens podia proporcionar molta informació, ja que quan la Traudi anà a l'escola al Cor de Maria compartia pupitre amb ella.

La senyora Núria ha assistit a dos congressos que ha celebrat el Club Encuentro a Espanya . Aquest club es dedica a buscar nens que havien perdut el contacte amb les seves famílies acollidores. El primer congrés va ser a Madrid i el segon a Pamplona, on hi havia el cònsul austríac, qui també havia estat nen acollit després de la Segona Guerra Mundial però que actualment vivia a Espanya. Al segon congrés que assistí, la senyora Núria parlà amb nens que havien estat acollits per monges, al nord d'Espanya, i li explicaren que allà hi passaren molta por, ja que les religioses eren una mica tètriques.

També ens digué que al Parc Güell hi ha arbres portats d'Àustria: aquests són de la població de Vandans, i fou una acció duta a terme pels Amics d'Àustria.

Rosa Maria Muntanyà

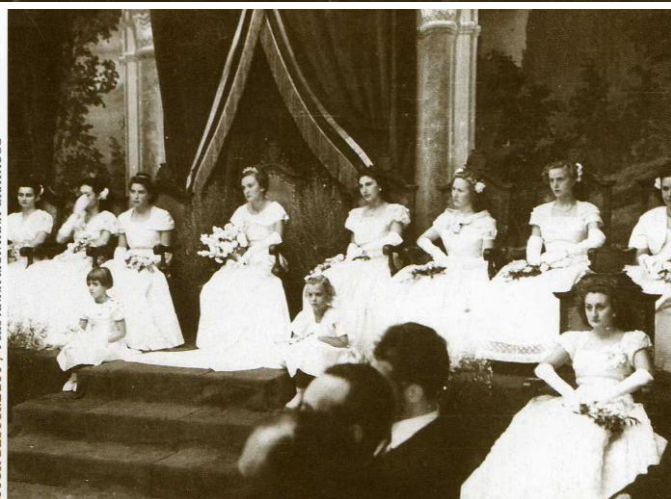
Al cap d'un parell de dies després de fer aquesta entrevista, vaig entrevistar a la Rosa Maria Montanyà (Olot, 1941) que ens proporcionà molta informació: llibrets dels Amics d'Àustria, el telèfon de la Traudi, unes quantes cartes que es van escriure, notícies que havien sortit al diari de Navarra en motiu de la trobada que havia fet el Club Encuentro i fotografies.

La Rosa Maria també ens explicà que decidí fer-se amiga de la Traudi, ja que l'atreia el fet que vingués d'un país tan llunyà i que parlés una llengua diferent a la seva. Diu que deixava que la Traudi li copiés les divisions -eren companyes

de pupitre- ja que ella no tenia el vocabulari suficient per entendre el mecanisme de resolució i no se'n sortia.

Amb 8 anys, escriviren elles mateixes un diccionari espanyol-alemany perquè es poguessin entendre més bé. Quan la Traudi marxà, continuaren la seva relació a través de cartes. Mai van deixar-se d'escriure: ara ja fa 60 anys que ho fan, i calculen que s'han escrit unes 500 o 600 cartes. Malgrat que quan la Traudi s'estigué a Olot, mai anaren una a casa de l'altre o es veieren en cap altre ambient que no fos l'escola, entre elles nasqué –i es mantingué– una connexió especial i molt forta que sempre més les uní. A tall d'anècdota, ara fa poc, la Traudi li suggerí que ara ja es podien començar a escriure via email, però la Rosa s'hi negà categòricament. Al final de la xerrada ens donà el telèfon de la Traudi. També ens deixà fotos, un llibre escrit per una nena austríaca acollida per una família espanyola i un documental fet per la televisió austríaca que s'anomena “Els Nens de la Mantega”.

Imatges cedides per la senyora Sacrest:

Celebració, l'any 1949, dels Jocs Florals al Teatre Principal d'Olot. La senyora Sacrest és la reina dels Jocs i a la seva dreta hi ha la Traudi, asseguda a les escales

Imatges cedides per la senyora Muntanyà:

Despedida a l'estació de la primera expedició de nens austríacs cap a Espanya, l'any 1949

Primera expedició de nens austríacs que vénen cap a Espanya l'any 1949

A Pamplona, una assistent dona menjar a les nens austríaques després del viatge en tren (1949).

ANNEX F

En aquest annex es mostren els dos testimonis directes de nenes austríaques –la Karin Nebauer i la Barbara Hannart– les quals, via Internet, ens explicaren les seves vivències a Olot. La narració de la primera, que està transcrita tal i com la va enviar, és molt completa i fa un retrat de la societat olotina de l'època, mentre que la segona és molt més general i breu.

Karin Nebauer

Recuerdos de mi estancia en Olot
con Maria Giralt Triadu, Plaza Campdenmas 3
de marzo a noviembre de 1949

Antecedentes

Entre agosto de 1944 y enero de 1945, durante la segunda Guerra Mundial, mi madre tuvo que fugarse dos veces con sus hijos (yo, nacida en 1941, mi hermano mayor, nacido en 1942 y el menor, nacido en octubre de 1944) debido a la amenaza rusa, por primera vez de Prusia del Oeste a Bohemia, y otra vez en una noche de invierno de Bohemia a un pueblecito en Baja Austria. Para salvar su vida y la de los hijos, cada vez tenia que dejarlo todo atras llevandose solamente lo que cabia en una mochila colgada de su espalda. De enero de 1945 hasta setiembre de 1947 vivimos en la casa de un campesino. Por compensacion, mi madre trabajaba para el. Solo en 1948 llegamos a Viena, donde los abuelos, los suegros de mi madre que vivian en Bohemia del Sur, poseian una pequena casa en el barrio Pötzleinsdorf, a las orillas del bosque Wienerwald. En esta casa vivia entonces una senora con su hijita. Nos dejo dos pequenos habitaciones. Mi madre habia conseguido una plaza en la clinica Semmelweis para estudiar para ser comadrona. A pesar de que tenia hijos pequenos en casa estaba obligada a quedarse en el internado de la clinica. Una senora muy mayor, refugiada ella tambien, y lisiada fisicamente se quedo entonces con nosotros, pero en 1950 tuvo que trasladarse a un asilo de ancianos en un barrio vecino. A mi, por ser la mayor, me tocaban siempre mas responsabilidades. Mis dos hermanos y yo no estuvimos bien alimentados en aquella epoca, a menudo enfermos, y nuestra madre agotada, depresiva e inestable.

Viaje a Espana

En 1948 la organizacion Caritas queria mandar a mi pequeno hermano a Holanda para que pudiese recuperarse pues tenia tuberculosis. El era muy pequeno, aun no habia cumplido 4 anos y no quiso de ninguna manera que le separaran de nosotros. Asi que me toco a mi la suerte de tener una estancia de recuperacion en la lejana Espana. A finales de marzo de 1949 sali en tren con otros muchos ninos. Me senti muy alegre al pensar en el mar, las palmeras y los naranjos. (En realidad, en Olot, una pequena ciudad situada en los Pirineos Catalanes, no habia ni mar ni palmeras ni naranjos; por el contrario, alli encontré un paisaje un poco aspero, montanas y huertos con patatas, coles y tomates.)

Colgando del cuello llevabamos un cartoncito con nuestro numero (el mio era el numero 942) y nuestro nombre. Como parte del equipaje prescrito llevabamos tambien dos grandes hojas de papel de embalar. Este papel lo poniamos en el suelo por la noche para los ninos que les toco dormir al suelo. Como el viaje duro cuatro dias, cada noche cambiabamos de sitio para dormir: en los bancos de madera, en las redes del equipaje o en el suelo.

En la primera parada despues de la frontera franco-espanola se nos acercaron unas mujeres vestidas de negro y nos entregaron redes con naranjas por las ventanillas del tren. Su aroma era fascinante. Fue la primera vez que yo vi y probe una naranja.

Vagamente recuerdo una corta estancia en una casa-hogar y una visita en un barco grande en el puerto (supongo que era el de Barcelona), donde recibimos la bendicion de un obispo. Todavia conservo una foto de nuestra llegada a Gerona. En el centro de la foto (segun Sra. Brigitte Groß del "Club Encuentro" de los anteriores "ninos de Espana" en Viena) esta el Profesor Dr. Verales, que tambien nos acompaño en nuestro regreso a Viena.

Llegada a Gerona

Llegada a Olot

Llegue a Olot con un grupo de niños. Muchas personas nos acompañaron de la estación por el Paseo de Barcelona (Passeig de Barcelona) a la sala de la parroquia de San Esteban (Sant Esteve), donde nos dieron la bienvenida y nos recogieron los que durante un tiempo serían nuestros padres adoptivos. Ya era de noche y estaba oscuro. Todos los niños fueron recogidos, menos yo. Así siempre pensaba que nadie no me quería llevar. Al fin, vino María con su hermana Carmen y me llevo a su casa.

Una escalera oscura nos conducía a la cocina que estaba en el segundo piso. Me hicieron sentar a la mesa y me dieron un gran vaso de café con leche. Pero yo tenía una necesidad urgente de ir al baño. No sabía como hacerme entender, me avergonzaba hacerlo con gestos y empecé a llorar. Por fin, Carmen, que tenía hijos, entendió mi problema y me llevo al retrete.

La casa de María era una casa vieja y angosta, tenía dos pisos y estaba situada en la Plaza Campdenmas.

En la planta baja había la mercadería de herramienta que vendían en el mercado, y unas jaulas para la cría de conejos. En el primer piso había un cuartito oscuro con una cama de hierro y el salón con el balcón por el que entraba la luz. En el segundo piso estaba la cocina, el lugar de nuestra vida cotidiana.

Enfrente de la casa se encontraba una herrería cuyos ruidos me despertaban cada mañana. Además había una pequeña tienda de café con tostadero y otra tienda donde se vendía leche. Al otro lado de la plaza, en la calle Alta Tura, había una carpintería de donde salía el ruido de sierras cuando cortaban madera. Un poco más arriba, en la esquina de la c. San Bernardo, había la pequeña capilla de la Virgen del Portal. Pensando en Olot, siempre me vuelven a la mente los ruidos y olores de aquel tiempo.

La casa de Maria en la Plaza Campdenmas 3 (2008)

Al principio llore mucho. Por eso llamaron, creo que dos veces, a Rodolfo Sajovitz, que vivía en la c. Clivillers y que, tal y como el contaba, después de la primera Guerra Mundial con catorce años se fue de Graz (Austria) a Olot y finalmente se había quedado para siempre. Estaba casado y tenía una hija, Matilde. Él trabajaba de chofer y de vez en cuando de traductor para una fábrica de salchichas. Después de tantos años en España, sin embargo, su alemán ya no era muy bueno. Pero yo aprendí rápido el idioma. En casa hablabamos catalán, en la escuela castellano. Estaba prohibido hablar catalán en la calle; en la iglesia, en los negocios, en las oficinas y en la escuela se usaba el castellano.

Mi madre adoptiva

A mi madre adoptiva yo le hablaba de «tu» y María (después supe que por entonces había muchas familias donde aun se les hablaba de usted a los

padres). Maria tenia unos cincuenta anos, era soltera y vivia con su madre ya viejecita que estaba acostada en la cama en un rincon oscuro de la cocina. Maria me conto que su padre y sus hermanos fueron asesinados durante la Guerra Civil, y que ella, siendo la mayor, tenia que ocuparse de su madre, de sus tres hermanas y del negocio. Se dedicaba a vender herramientas de hierro (potes, cacerolas, cuchillos, cubos de agua, cadenas para el ganado, martillos y clavos, peines, horquillas, pasadores etc.) en un puesto doble en el mercado de los lunes en el Paseo de Blay (Passeig d'en Blay). A veces vendia tambien algun conejo que ella misma tenia que matar. Ella solo se quedaba con la sangre del conejo que tenia que removerse enseguida. Al principio tenia que ayudarle a removerla, pero me daba mucho asco y no quise hacerlo mas. De la sangre, Maria hacia una sopa. Ademias, cada jueves, lavaba la ropa de los frailes Carmelitas en el lavadero (safareig) en la grande corte exterior del Monasterio. Esto lo hacia como un servicio a Dios. Alguna vez fui a visitarla alli despues de las clases: del agua frio del safareig tenia las manos rojas.

La casa de Maria

Maria me instalo en el cuartito oscuro que habia al lado del salon, donde apenas habia sitio para la cama de hierro, una silla y una vasija con jarra de agua para lavarme. Una lampara de una luz debil colgaba sobre la cama. Muchas veces, por el dibujo oscuro me imaginaba que eran bichos que subian por la pared.

El retrete, oscuro y rustico, sin agua, con una tapa de madera, se encontraba en la escalera, entre el primer y el segundo piso. Tampoco en la escalera habia luz electrica, solamente habia una luz muy debil que venia del salon o de la cocina. (En el piso de Teresa, una hermana de Maria, el retrete era sencillo como en casa de Maria y estaba en una esquina del balcon.)

En el salon habia una cama de matrimonio con hermosa colcha, unos sillones detras de un macetero, una mecedora y un piano. !Como me gustaba escuchar a Carmen tocando el piano en dias festivos, "Moulin rouge" y otras piezas! Por Corpus Cristi tendieron un tapiz o mantel bonito en el balcon y nos asomamos para mirar la gente y ver como avanzaba la procesion. A parte de dias festivos, cuando se reunieron las hermanas, no se usaba el salon.

La cocina estaba al segundo piso y era oscura, solo entraba luz por el balcon. Cerca de la puerta colgaba una luminaria que en la noche daba una debil luz roja acogedora. Aun habia un hogar (una "llar") para fuego abierto, pero no recuerdo de que se usara nunca. Recuerdo aun un "ventall" hecho de juncos para atizar el fuego. Probablemente habia ademas un fogon de butano como sus hermanas porque por la manana, Maria preparaba cafe con leche. Creo recordar que, aun en 1955, tirabamos el agua sucio en la Plaza y recogiamos tambien el agua para lavarnos en cubos de la boca de hierro en la Plaza. (Hoy, en 2008, hay una fuente donde entonces habia la boca de hierro.) Las hermanas de Maria, Carmen y Teresa, tenian estufa de gas y tambien agua corriente en la cocina.

En la cocina, entre el hogar y la cama en la que Maria dormia al lado de su madre, habia un brasero. En las noches frias nos sentabamos alrededor del brasero, apoyando los pies en su canto. Maria llevaba un chal negro de lana en los hombros. Charlabamos y pasabamos el rosario y rogabamos por las almas del purgatorio. A veces, Maria me leia sobre los ninos de Fatima del unico libro que habia en casa, a parte de los devocionarios. La historia de Fatima me impresionaba mucho y muchas veces le pedi a Maria que me leyera un poco de ese libro.

En la pared opuesta estaba la mesa con el cajon hondo para el pan y el cuchillo grande, y tres sillas a sus lados. Del techo colgaba una bombilla con pantalla de esmalte blanca. Nunca estabamos mas de dos o tres personas sentadas a la mesa. La cocina me parecia oscura, las paredes cerca del hogar ennegrecidas. Luz venia del balcon, en verano a traves de la vieja persiana verde. El suelo de la cocina y de la escalera era de ladrillos gastados.

Maria vivia en la pobreza.

Siempre iba vestida de negro, llevaba una bata negra y alpargatas y solamente el domingo se ponía un vestido bueno y zapatos altos. No se arreglaba mucho. Yo siempre me fijaba en las arrugas negras de su cuello.

No me sentia muy bien con Maria, no sabia como tratar a un nino. De ella, no recibí la ternura que hubiera necesitado. Su educacion se basaba en las advertencias y las oraciones. A menudo me decia, que solamente me habia

acogido “per a guanyar-me el cel”. Era una mujer humilde y sus hermanas la consideraban “una santa”. Una vez, me atrevi a contestarle despues de que me habia hecho una advertencia. Le dije: “!Lavate primero el cuello, antes de hablarme!”

Por la manana, Maria me daba un vaso de cafe con leche y un pedazo de pan blanco y para el recreo en el colegio otro pedazo de pan y un trozo de chocolate o un platano. Y como era pobre, yo solia almorzar y cenar a casa de Teresa o de Carmen y a veces tambien invitada en casa de otras familias como los Fajula.

En casa de Maria no habia jugetes o otra cosa con que ocuparme. Asi solia pasar mucho tiempo en la calle o en la escalera que conducia de la c. San Bernardo al Montsacopa y a veces encontraba alla otro nino. Cuando me aburría, andaba a “visitar” conocidos: Joan Fajula en su farmacia o las “senoritas del telefono” en la Central Telefonica.

Cuando jugaba en la calle y sentia hambre, corria a la casa de Maria y le gritaba desde la calle: “!Maria, tinc gana!”Entonces ella me tiraba un trozo de pan por el balcon. (A menudo Maria me contaba que durante la guerra habia solamente “pa negre” que casi no se podia comer.)

El colegio

Pronto me compraron un maletin rojo de carton, una bata escolar negra con cuello blanco que se podia cambiar y una mantilla negra y empecé a ir al colegio de las RR.MM. del Inmaculado Corazon de Maria. A pesar de que habia entrado en cuarto curso, me aburría mucho. Se aprendia de manera mecanica y se copiaba mucho. Por ejemplo, repetiamos muchas veces en voz alta la tabla del dos, mientras caminabamos en circulo a lo largo de las paredes de la clase con los brazos cruzados. En clase de geografia espanola repetiamos en coro y en voz alta los nombres de rios o ciudades importantes de una region. Las monjas me parecían rígidas y sin alegría y no sabian entusiasmarnos para las lecciones.

Si nos portabamos bien, recibiamos de premio “pan de angel”, los restos del pan para las hostias de la misa.

Antes y despues de las clases, las monjas nos conducian a la capilla a rezar. Algunas veces sucedio que yo no llevaba la bata escolar de manga larga sino un vestido de verano con mangas cortas o bien habia olvidado mi mantilla. Entonces las monjas me ponian mangas de papel de diario sujetado con alfileres o un pauelo en la cabeza para que pudiera entrar en la capilla. Para el recreo saliamos en fila de dos en dos hacia el patio, rezabamos frente a la estatua de la Virgen y despues, podiamos jugar.

En el colegio aprendimos a bordar. Maria me compro el material para bordar un pequeno mantel redondo. Borde una rosa con muchos petalos de un rojo vivo, circundados por algunas hojitas verdes. El dobladillo lo hice con hilo blanco. Creo que una hermana de Maria me ayudo a terminarlo y a mi regreso a Viena, Maria se quedo con el mantelito como un recuerdo mio.

Muchas veces preferia no ir al colegio, me gustaba mas correr por los prados al pie del Montsacopa. Escondia mi maleta entre la hierba del camino. Me sentia sola y libre.

Los lunes me gustaba mucho ir al mercado y pasear entre los puestos. Al lado del puesto de Maria, en la esquina del mercado, un hombre ya mayor solia poner un mantel al suelo y dejo salir unas serpientes por encima, las que me atraian y espantaban al mismo tiempo. Anos despues, Joan Fajula me dijo que ese senor probablemente se dedicaba a vender unguento de serpientes.

No me acuerdo de que una sola vez me reganaron por no ir al colegio.

La familia de Maria

Maria me conto varias veces que durante la Guerra Civil, su padre y sus hermanos fueron asesinados. Pero solamente me conto el hecho, sin emocion visible, como si se tratase de un cuento ajeno que no tenia nada que ver con ella. Solia explicar que en esos dias se veia sangre y aceite derramado por la calle. Tambien conto que no tenian bastante para comer y que de pan habia solo “pan negro” hecho de maiz y otros ingredientes que no se podian identificar.

Yo tenia la vaga impresion de que la familia se encontraba de algun modo desunida. A espaldas se hablaba de que el esposo de Teresa, Sergio Prieto, era comunista (?o quizas decian “anarquista”?). Prieto, como le llamabamos, no iba a la iglesia. Al contrario, Maria era muy devota. Poco despues de mi llegada me puso un escapulario al cuello paraque yo fuera protegida contra el mal del pecado y bendecida por la Virgen. Un dia volvi a casa con la unglá del dedo menique pintada de rojo – para Maria, esto ya era un pecado.

Nunca hablaban de la tercera hermana de Maria, de Luisa, como si no existiera. Solo anos despues supe de ella. Si no me acuerdo mal, estaba casada con un fabricante textil. Las otras hermanas eran obreras en una de las dos fabricas de textil que habia. Prieto era carpintero aunque, donde y en que trabajaba, no lo se. Su pieza maestra, un escritorio muy bonito, estaba en el pequeno comedor.

Prieto y Teresa tenian una hija, Maria del Tura, que tenia unos cuatro anos mas que yo. Me gustaba mucho ir a su casa, siempre era divertido. Muchas veces, el domingo por la manana, Prieto caminaba con Maria del Tura y conmigo por el Fluvia, hasta a un lugar donde el valle era mas ancho y donde podimos atravesar el rio sobre una cadena de piedras. Sentado en la orilla un poco escarpada, Prieto pescaba peces para el almuerzo o cogia cangrejos en las pequenas cuevas formadas en la orilla. A veces ibamos caminando a las afueras a coger caracoles para el arroz entre las piedras de los bordes de los campos formando terrazas. Al regresar, pasabamos por la fuente de Sant Roc a coger agua que era muy sabrosa. Un dia vi como Teresa tiraba los caracoles en el agua hirviendo. Me senti mal y nunca pude comer esos pobres animales.

El domingo, Teresa nos daba una naranja o un platano de postre. El comedor estaba lleno del aroma de estos frutos deliciosos.

Prieto hacia muchas bromas y nos divertia bebiendo vino del porron. Le gustaba contar de cuando de soltero trabajaba en un barco. Cada domingo nos daba una peseta a su hija y a mi y la gastabamos el mismo dia en el Paseo de Blay para chufas o un cuento comico.

Cerca del piso de Teresa y Prieto era la plaza de toros. Recuerdo que, junto con otros niños, subíamos al muro del redondel para ver algo de la corrida. Pero no recuerdo si logramos ver algo o no.

Un domingo había un mercado de ganado y caballos en la plaza entre el Paseo de Blay y el Puig de Roser. Curiosa y contenta, mientras corría entre los caballos, me resbale y me lastime la rodilla. Me sangraba mucho, y algunas personas del mercado me ayudaron y me vendaron para que pudiera ir a casa de Teresa, que me puso yodo, me calmó la sangre y me vendó mejor.

Por la noche, María del Tura me acompañaba por las calles oscuras a casa de María y a veces aun se quedaba un rato más a charlar o a rezar con nosotros. Carmen y José tenían una hija y un hijo. Del hijo José, solo me acuerdo de él en las fiestas de Pascua del año 1955, en mi segunda visita a Olot. José estaba entonces cumpliendo el servicio militar de 18 meses en Mataró, y vino a pasar las fiestas en casa de sus padres. Por aquel entonces ya estaba comprometido con Teresa con quien se casó después.

La hija se llamaba Carmen como su madre, y era modista. Creo que también trabajaba en la fábrica textil y cosía en casa. Ella me hizo tres vestidos muy bonitos de verano, uno de invierno y un abrigo reversible, rosa y gris.

La familia (María, y también Carmen) me vestía completamente zapatos y calcetines blancos incluidos. Eso significaba un gran sacrificio para la familia.

En casa de Carmen y José todo era tranquilo. Cansado del trabajo en la fábrica, José quería leer su periódico después de la cena, mientras nosotras, sentadas

a la mesa, nos ocupábamos siempre de algo bajo la luz acogedora de la lámpara colgante.

Maria con sus hermanas y sobrinas (1954 o 1955)

Otras relaciones

A veces, los domingos, estaba invitada a comer a casa de los Fajula, en el piso de arriba de la farmacia. Para mi, entonces era un dia festivo.

Joan y uno de sus hermanos trabajaba en la farmacia. Aun vivian todos los hermanos en casa, menos uno que estudiaba afuera: Carmen que unos anos despues ingreso en el Convento de la Divina Providencia a La Escala ; Enriqueta que al cabo de unos anos murio por una cista de ejinococcus al cerebro y Marina, que entro en un convento de misioneras a Barcelona y durante muchos anos trabajo en un taller de costura para jovenes en el barrio Bab el Oued de Argel.

Me gustaba visitar a los Fajula. Joan, el farmaceutico, era muy simpatico y risueno conmigo, aunque naturalmente no tenia tiempo para dedicarme. Pero me dejaba jugar en el patio. Alli habia bolsas de papel con polvoros de varios colores. Me gustaba diluirlos en agua e inventar juegos fabulosos.

Por entonces, Joan ya estaba comprometido con Paquita Roura. A veces, el domingo por la tarde me llevaban de paseo, ibamos cogidos del brazo, yo entre ellos dos y me hacian « volar». Paquita era mas alta que Joan, y por delicadeza solia ponerse zapatos planos.

La unica foto de mi estancia en Olot, la hicieron Enriqueta y Carmen en la terraza de su casa, delante del comedor; para ello me dieron en la mano una flor de un cesto de la terraza para que la sujetara.

en la terraza de casa Fajula

Isabel Vivas Casamajo que entonces tenia unos 25 anos de edad y vivia con sus dos hermanas en un piso grande, sobre la Central Telefonica en la Plaza Generalisimo (hoy Placa Major), habia acogido una nina de 5 anos, Brigitte. Brigitta iba siempre bien vestida y olia a perfume; pasaba los dias en su cuarto lleno de juguetes y lloraba mucho. Por eso, Isabel pedia a Maria que me enviara a su casa a jugar con Brigitte. Muchas veces iba alli, pero tampoco yo no conseguia consolarla. Despues de jugar con ella, me gustaba mucho visitar las “senoritas del telefono” en la Central Telefonica donde trabajaba tambien una hermana de Isabel como telefonista. Las senoritas me ponian en su regazo y asi podia ver como establecian las comunicaciones con clavijas en un gran tablon adosado a la pared.

Hace pocos anos, me entere de que habian llegado conmigo a Olot unos 20 ninos de Austria. Yo solo conocia a Brigitte. Una nina, hoy la presidenta del

Club Encuentro en Viena, por ejemplo, vivía con su familia adoptiva muy cerca de la casa de María, aunque nunca llegaron a presentarnos. En la escuela tampoco no conocí a ningún otro niño austriaco. Pero a parte del Colegio Inmaculado Corazón de María había otra escuela a Olot, el Colegio de los Escolapios.

Fiestas y aventuras

El día de Corpus Cristi tuve fiebre alta, probablemente era sarampión. Carmen y Teresa me tomaron en brazos y me llevaron al balcón para que pudiera ver la procesión. El día anterior todavía había estado con las mujeres que alfombraban la calle con hermosos tapices de pétalos de varios colores. Mientras iban haciendo la alfombra, las mujeres andaban para atrás con sus taburetes y cestas de pétalos, charlando y cantando.

La víspera de la fiesta de Nuestra Señora del Carmen, se bailaba una sardana en la plaza iluminada, delante de la iglesia. Después de la misa subimos a visitar la estatua de la Virgen y, pasando por detrás, besábamos su escapulario.

Durante otra festividad, creo que era en las fiestas de Nuestra Señora del Tura, patrona de Olot, vi el baile de los gigantes, enanos y caballitos en la Plaza Generalísimo.

Un día, las tías me llevaron a la Fiesta de la Fábrica, en las afueras de Olot. Ahí nos dieron buena comida, la gente bailaba y los niños nos divertíamos jugando. Me gustaban mucho las fiestas y especialmente la música y las sardanas.

Un día, en el camino hacia las pasturas del Montsacopa, un pastor pasó con sus ovejas por la casa de María. Pense en los niños de Fatima y rápidamente corrí a ponerme un pañuelo blanco en la cabeza y seguí al pastor, con la esperanza de convertirme en una niña de Fatima. Pero lastima, al final de la calle el pastor me hizo volver a casa.

Carmen y José me dijeron que estuviera alerta y me cuidara con los gitanos porque robaban a los niños pequeños. Un día, yo jugaba enfrente de la casa de

Carmen, pasaron unos gitanos en su carro. Enseguida bajo Carmen, me cogio y cerro la puerta de la casa con llave.

Algunas veces Maria me llevo al mercado. Una vez me compro alli una bolsita de higos frescos y como me gustaron mucho, los comi todos de golpe y tuve una diarrea.

En agosto, la familia Vivas recibio la visita de una pareja de Alemania y Isabel me presento como nina austriaca. Fueron muy amables, pero yo ya no fui capaz de hablar aleman con ellos. Les parecia extraño, no se si podian creerlo que de verdad no lograba a comunicarme con ellos.

Maria queria que me quedara.

Maria solia hablar de mi de la “pobreta” lo que me causaba mucha verguenza. Ella deseaba que yo me quedara medio ano mas con ella para que hiciera mi primera comunión en Olot. Pero yo no queria quedarme mas. El porque, no lo se. (En mi segunda visita a Olot en 1955 acompaño a una amiga a su clase preparatoria para la primera comunión en la parroquia de San Esteban. Muchas veces teniamos que practicar como recibir la hostia decentemente medio cerrando los ojos y sacando la lengua. Esto les parecia muy importante.)

Como otros niños, yo tambien coleccionaba estampitas de santos, las cambiabamos y comprabamos mas en la papeleria.

Despedida de Olot

En otoño llevo una carta de mi madre. Para el viaje de regreso, a finales de noviembre, la familia me compro una maleta para la ropa: tres vestidos de verano, uno de invierno, el abrigo reversible, otro abrigo para mi hermano mayor, una toalla de baño amarilla (un lujo inimaginable) y una toalla de mano de color azul claro, además mi mantilla negra y un devocionario para niños. ¡Y al fin me hicieron una permanente!

Mis sentimientos eran dispares. Mucha gente me habia tratado con cariño, pero yo queria volver a mi casa. Ya habia percibido algo de la rigidez y humildad de

la vida de los adultos, me parecia pesada, limitada, inmovil, carente de intereses mas alla de lo cotidiano y temia no poder corresponder con la conducta esperada de una muchacha o una mujer sin oponerme o sin quedarme sumida a la tristeza. Hasta entonces, como nina extranjera, me habian concedido cierta libertad, pero si me quedaba tendrian que quitarmela. Mi vida habria sido planificada: como las tias habria tenido que trabajar en la fabrica y casarme un dia y eso ya habria sido toda mi vida. Por otro lado, pienso que estaba preocupada por mi familia en Viena, con todas las dificultades que tenian. Quería volver a ver a mi madre y mis hermanos. Mientras habia crecido y ganado peso.

Llegando a Viena

fui incapaz de comunicarme con mi familia, solamente hablaba catalan. Por esta razon tuve que quedarme un tiempo en casa antes de volver a la escuela. A pesar de que no tenia un certificado del colegio de Olot, podia continuar en mi clase de antes, ahora en el tercer grado.

Un dia, el escapulario desaparecio. Habia sido algo muy extraño para mi madre que era protestante.

Entonces se fundo en Viena un club para los “ninos de Espana” en la Martinstraße para que conservaran sus conocimientos del idioma. Fui dos veces y me senti confundida: el “español” alla me parecia extraño. Probablemente, como habia hablado mas el catalan que el castellano, estaba acostumbrada a un castellano influido por el catalan. Pero tuve la suerte de estar presente cuando el profesor escribio con nosotros una carta de agradecimiento a nuestras familias espanolas. No pude seguir en el club porque estaba bastante lejos de mi casa y no me dejaban volver sola a casa cuando oscurecia y, tampoco no habia nadie que pudiera acompanarme.

Mi madre no se interesaba por lo que yo habia vivido en Olot y no mantuvo el contacto con Maria. A causa de problemas familiares y de un tumor que tuve yo, pase una temporada con una tia, en otro barrio. En 1949 mi madre recibio noticias de mi padre por el servicio de la Cruz Roja Internacional de localizacion

de personas desaparecidas durante la guerra. Sin habernos advertido, se habia instalado como veterinario en Alemania y ya vivia con otra mujer. (Muchos anos despues, Joan Fajula me conto que al ser preguntada, yo habia declarado no tener padre. Asi, todos habian creido que no habia un padre y que mi madre habia tenido tres ninos fuera de matrimonio.) Mi madre sufrio mucho y en 1952 nos llevo al pueblo de nuestro padre, pero ni siquiera pudimos entrar, nuestro padre temia un escandalo y nos alojo en seguida en una casa de huerfanos en una ciudad lejana de su pueblo.

En la casa de huerfanos yo estaba muy infeliz y pensaba mucho en Olot. Cada noche sonaba que iria a Olot y encontraria todas las casas, calles y plazas donde vivian las personas que me habian acogido. En mis suenos siempre era de noche y nunca encontraba a nadie.

Segunda visita en Olot

En las vacaciones de Pascua del ano 1955 mi padre, que no se interesaba por nosotros, inesperadamente me regalo un viaje a Olot. Me dejo viajar sola. De Gerona a Olot, todavia habia el tren. Viaje con campesinos que llevaban cestas con gallinas cacareando debajo de los bancos de madera y aunque viajaban solo por pocas paradas, sacaban servilletas blancas y pan con tortilla y tomaban un trago de la botella de vino. Tambien a mi me ofrecian de comer.

Maria me acogio muy bien. Yo ya habia olvidado el catalan, asi que nos comunicabamos en un castellano rudimentario. Maria me dejo dormir otra vez en aquel pequeno cuarto del primer piso. Siempre estaba invitada a comer o salir. El jueves Santo acompanaba a Maria y sus hermanas por las iglesias que estaban iluminadas por centenares de cirios y adornadas con muchas flores. El viernes Santo, Maria del Tura me llevo a una excursion en autobus a una iglesia romana en una montana desolada. Por la tarde, al volver, podiamos ver la procesion del viernes Santo.

Esta vez conoci a la tia Luisa, su esposo y sus dos hijas (una de ellas tocaba muy bien el piano, la otra pintaba). Luisa me pago clases diarias de frances durante una semana para que hiciera algo que valiera la pena. Creo que era ella quien me regalo una cadenita de oro con una medalla del nino Jesus que me robaron poco despues en la casa de huerfanos.

Feliz por haber estado otra vez en Olot y cargada de regalitos (estampitas de santos, munequitas de plastico (una de negrita), anillos de plastico que estaban muy de moda en varios colores, botellitas de perfume...) volvi a Alemania.

En los primeros meses despues de ese viaje aun me llegaron cartas y fotos de amigas de Olot.

La muerte de Maria y visita en Olot

La comunicacion con Olot era muy escasa. Me acuerdo solamente de una carta de Maria, probablemente de 1950: habia escrito en el papel del negocio con la etiqueta "viuda..herramientos..", papel aun de su madre.

En 1970 o 1972, en respuesta de una carta mia, la tia Carmen me aviso de la muerte de Maria, despues de haber pasado trece anos en una Casa de Salud en Gerona. No se de que padecia: sus hermanas tuvieron que llevarla a la Casa de Salud porque cada dia estaba mas y mas desorientada, no podia valerse, una vez se cayo por la oscura escalera y se rompio una pierna y llego un dia que no reconocio ni a sus hermanas. No podia seguir viviendo sola. Al desmantelar su casa, sus hermanas hallaron tanto dinero que fue suficiente para los gastos de un cuarto de dos personas en la Casa de Salud durante trece anos. Gastado el dinero, trasladaron a Maria a una clinica de Olot, donde murio dos meses mas tarde.

1973 viaje otra vez a Olot. Teresa, Prieto y Carmen ya no vivian. Fui al cementerio y busque los nichos de Maria y sus hermanas.

Reflexiones mirando atras

Aunque yo sufria por la falta de carino por parte de Maria, considero ese tiempo de mi infancia como quizas el mas bonito y menos dificil porque me senti envuelta en una red de gente amistosa y dispuesta a ayudar a Maria.

La gran mayoria de los ninos, recibiamos amor, cuidado y atencion en una sociedad amistosa lo que probalemente, nosotros no conociamos antes. Hoy se sabe que la vida de muchos ninos fue salvada gracias a esa estancia en Espana.

El castellano, lo aprendí de nuevo fácilmente, el catalán poco a pesar de un curso en el Instituto Cervantes de Munich. Pero me falta la oportunidad de hablar el castellano y, aun más el catalán.

En los años setenta, una amiga de Tudela me contó que en 1949, en ciertas regiones de España aun había miseria y hambre, incluso había gente que se moría de hambre. Ella no podía entender como era posible que en estos tiempos se recibieran niños del extranjero y, porque, en cambio no había más ayuda para sus propios pobres.

Autores recientes (como Merce Rodoreda, *La placa del diamant*, Maria Barbal, *Pedra de Tartera* und *Pais intim*) han relatado la vida después de la Guerra Civil, la separación y el abandono de los perdedores y describen el sistema de control social y reeducación nacional y religiosa. Emili Teixidor, por ejemplo, habla en su libro "Pa negre" de la influencia dominante y represiva de la iglesia católica apoyando a los representantes del "Movimiento". Así la gente que era sospechosa de simpatizar o colaborar con los republicanos o que simplemente eran familiares de un partidario de los "izquierdistas", era obligada de mostrar públicamente su convicción nacional y católica.

Hoy se supone que el Gobierno de Franco tenía interés en demostrar a los aliados su carácter humano y con ese motivo utilizaba a los niños austriacos.

Me acuerdo haber oído en el año 1955 que no se había interés de invitar niños de Alemania.

En ese contexto es interesante leer el libro "*Les nens de l'exili (1936-1939)*" de Cesar Alcalá, Barcelona 2008.

En el libro de Joan Ferran "*Recordando a Nora*" encontré copias de artículos del periódico *Los Sitios* de Gerona con informes sobre la adopción temporal de niños austriacos. Diariamente aparecieron, ordenados por poblaciones, los nombres de las personas que se habían registrado para tomar un niño o una niña. En *Los Sitios* del 27 de marzo de 1949 encontré el nombre de Maria Giralt Triadu, la que sería mi madre adoptiva, con la nota : "una niña".

En *El Noticiero* de Zaragoza del 10 de marzo de 1949 se halla un llamamiento a las mujeres españolas para que acojan a un niño extranjero. Se animaba a que cada mujer española, bien por su fe bien por sus tradiciones tuviera un corazón grande de madre y lleno de amor para salvar la vida de uno de los pobres niños hambrientos y errantes en el frío de Centroeuropa, que sin su ayuda sería condenado a morir. Esos niños, se decía, no necesitarían mucho, solo un plato en su mesa, un poco de calor y cariño.

Parece ser que hasta finales de marzo de 1949 no se habían registrado suficientes familias para acoger a todos los niños austriacos invitados y, por eso en estos artículos se trataba de animar y de establecer cierta competencia entre las familias.

En esos tiempos aun difíciles, en general eran las familias acomodadas las que tomaban un niño austriaco en adopción temporal. Además, Acción Católica vio muy importante que estos niños viviesen con familias que pudieran darles ejemplo de una vida acorde con el cumplimiento y los mandamientos de la religión. Se debía plantar en las almas de los niños el amor de Dios y la semilla para llevar una vida cristiana.

La acción de adopción temporal de niños procedentes de Austria fue organizada por Acción Católica, que actuaba conjuntamente con el Ministerio de Asuntos Exteriores y la Sección Femenina de la Falange. El responsable en Austria fue Caritas Sociales.

Imatge cedida per la Karin Nebauer que no apareix a la seva biografia:

D'esquerra a dreta: Antoni Serra, Xavier Serra, noia no identificada, Karin Nebauer, Carme Serra i Maria Roser (abril 1955).

Relat escrit per la Barbara Hannart:

Aunque mientras tanto han pasado 60 años, esta estancia en Olot me esta muy presente. Tambien ha sido determinante para mi futura vida - pues despues del bachillerato en Graz, Austria, empeze alla con mis estudios de interprete - en espanol! Siguieron decenios en los que trabaje como traductora. Y segui teniendo muy buenos contactos con las familias donde pase estos 6 meses (octubre 1949 hasta marzo 1950). Volvimos con mi familia a Olot muy frecuentemente y alla tengo una familia mas - me siento media espanola!

Y ahora al tema: Era el 21 de octubre cuando salimos de Viena en direccion de Pamplona, yo una nina de 10 años. No me acuerdo del viaje en tren, pero si me acuerdo de la estancia en Pamplona en un hogar para ninos, donde no me gusto nada. Me acuerdo que flagellaron a un nino ante los demas ninos pues habia robado algo...Tube que quedar alla durante 2 semanas y despues, en fin, nos trasladaron (a 6 ninos) a Olot y alrededores. Los proximos seis meses los pase con dos familias - una durante la semana, una por los domingos. Asi conoci la vida tipica espanola. Al principio claro que tenia bastantes dificultades de entendimiento. Visitamos de vez en cuando a un señor austriaco que desde hacia mucho vivio en Olot - hizo un poco de interprete.

Pero bastante rapidamente sabia hablar el castellano e incluso me mandaron a una escuela. Por Navidad decoraron un arbol de Navidad expresamente para mi - eso entonces era muy excepcional, y para mi una gran alegria. Hay muchisimas cosas de las que pudiera hablar - pero esto seria demasiado largo para escribir aqui. En abril 1950 volvi a Viena - con un conocimiento perfecto del espanol - media espanola.